

Aramejšťina v Novém Zákoně.

Napsal Dr. Jaroslav Sedláček.

Knihy Nového Zákona jsou nám zachovány v řeckém jazyku; v témž jazyku jsou uvedeny též výroky a řeči Kristovy. Některá slova však a několik málo vět zaznamenali pisatelé knih N. Z. i v původní řeči aramejské. Sami zovou tuto aramejšťinu jazykem *hebrejským* (Jan 5², 19¹³ 17, 20¹⁶, Sk. ap. 21⁴⁰, 22²), poněvadž byla tehdy řečí *hebrejského* lidu, pokud nemluvil tento řecky. Z téže příčiny označeny jsou ve Sk. ap. 6¹ obě části židovského lidu dle svého obcovacího jazyka *Ἑλληνισταί* a *Ἑβραῖοι*: rozeznává *Hellenisty*, kteří užívali v obecném životě řeckého jazyka (nářečí té doby a toho kraje), od *Hebreů*, správněji od těch Židů, kteří mluvili aramejským jazykem. Tyto mohl správněji též nazývati *Συρισταί*, poněvadž i aramejský jazyk na některých místech (2. Makk. 15³⁶) *syrským* byl jmenován. Kristus Pán mluvil ve svém domově, v Nazaretě, ke svým učeníkům a k lidu zajisté řečí lidu, tehdejší obecným jazykem, aby mu rozuměli.

Hebreové ve Skutcích ap. 6¹ jmenovaní, t. j. hebrejsky mluvící Židé země Palestýny, mluvili v době Kristově *aramejsky*, nikoliv hebrejsky. To lze mnohými důvody z N. Zák. a ze starší židovské literatury vzatými potvrditi.

Jména svátků židovských (pascha, hebr. pásach, *פסחא* hebr. cazéreth, *פסחא* hebr. purím, *פּוּרִים* hebr. šabbâth), jména míst (*Ἀκeldამაჲ*, *Βηθεσδὰ*, *Γολγοθᾶ* a j.), jednotlivá jména: *Περουσιῶται* (hebr. Perušim), *ἁββᾶ* (hebr. hā'âb), *ἐφφαθᾶ*, *κηφᾶς*, *ταβεθᾶ*, věty (Mat. 27⁴⁶ dle Ž. 22²) *Ἐλωί*, *ἐλωί*, *λεμᾶ σαβαχθανεῖ*, (Mar. 5⁴¹) *ταλιθὰ κοῦμ*, (1. Kor. 16²²) *μαρὰν ἄθᾶ*) — v Nov. Zák. uvedené jsou *aramejská*. Důkaz, že aramejský jazyk v té době v Judsku aspoň převládal.*) V Galilejsku

*) Zřejmým svědectvím jest i ta okolnost, že Josef Flav. kněze aramejsky jmenuje Kahanaia *κααναίαι* (na m. hebr. hakkohanim) a Kahna rabba *κααναραβα* (heb. hakkohen haggadol).

nemohla býti v době Kristově hebrejšťina řečí lidu, neboť tam již v dobách Makkabejců byl jen malý počet Židů (1. Makk. 5²²⁻²³); později se tam přistěhovali židovské rodiny z Judska, a proto mohl Josef Flavius obyvatelstvo Galileje nazvati „judským“. Dle Mat. 26⁷³ bylo lze u Petra rozeznati dle jeho řeči aneb výslovnosti, že jest Galilejským; vládlo v Galileji jakési nářečí aramejské, jež se od judské aramejšťiny znatelně lišilo. Matka Páně pocházela z Judska, kde byla aramejšťina obecnou řečí, jak jména míst v okolí Jerusalema se nalézajících a jiné okolnosti ukazují; nebylo jí třeba v Nazaretě mluvití jiným jazykem.

Dalším důkazem, že byla aramejšťina řečí Hebreův v době Kristově, jest svědectví o starobylém synagogálním zvyku, překládati (i předčítati překlad) hebrejské znění penta-teuchu v synagogách palestýnských Hebreův do aramejšťiny. Svědectví toto pochází sice z druhého století po Kr., mluví však o tomto zvyku jako o věci známé a prastaré. Nepovstalo asi v Esdrášově době, jak židovské podání tvrdí, ale zajisté tehdy, když posluchači synagog hebrejskému znění zákona více nerozuměli; nerozuměli jemu, poněvadž nebyla jim hebrejšťina obvyklou řečí.

Dle Jos. Flav. (Starož. XIII. 10³) uslyšel Jan Hyrkán I. prorocký hlas (bath qôl) z nejsvětějšího: „Mladí (synové jeho Antigonus a Aristobul) zvítězili v boji proti vůdcům Antiochie!“ Slova tato jsou zaznamenána aramejsky (v j. Talm. Sot. 24^b); tedy již v 2. století před Kr. nebyla aramejšťina v chrámě neobyčejnou. Označení obětních známek a schránek bylo dle Šeq. V. 3., VI. 5. taktéž aramejské; to bylo ještě v době, kdy chrám Jerusalemský stál. Krátce před sbořením chrámu (r. 70. po Kr.) sestaven byl seznam dní, v nichž nebylo truchliti ani se postiti — tak zvaný závitek postů (Megillath ta anith) jazykem aramejským; mišna uvádí jiné veřejné listiny, jichž znění ustáleno zajisté v dávné době (jako smlouvy prodejí, svatební úmluvy, propustný list), týmž jazykem. V pozdějších dobách hleděli jednotliví učitelové zavésti při modlitbách a v žehnáních posvátnou řeč hebrejskou a odstraniti ram ejskou. Proto tvrdil R. Jcchanan (zemř. r. 279 po Kr.), že

nemohou andělé aramejské modlitby Bohu přináseti, poněvadž jim nerozumějí. V té době se tedy ještě aramejsky modlili.

Kristus Pán učil aramejsky; v témž jazyku uváděli jeho slova i apoštolové, když mluvili k Židům aramejského jazyka, téhož jazyka byli by užili i při sepsání výroků Páně neb evangelia oněm Židům určeného. Eusebius (265—340) uvádí sice čtvero svědectví, dle nichž by původní znění evangelia sv. Mat. bývalo *hebrejské*, ale protože i Eusebius aramejská slova jmenuje někdy hebrejskými a dí, že sv. Matouš, kterého i Syrským zove, napsal evangelium Hebrejským v jich *πατριω γλώττη* — minil zajisté jazyk Hebreům tehdejším obvyklý — jazyk *aramejský*. Zda bylo skutečně nějaké evangelium aramejsky sepsáno, to arciť na jisto postaveno není.

Chceme-li však slovům Kristovým, jež se nám v řeckém N. Z. zachovala, lépe rozuměti, jest vždy povinností zkoumati, *jak asi zněla původně v aramejském jazyku a jaký smysl podávala v tomto znění aramejským Židům.**) Aramejšťina a její sesterská řeč, syrština, jsou těm, kdo studují N. Z., velmi důležitými i proto, že jest tam více aramaismů v jednotlivých slovech, významech, i v celých větách, než hebraismů.**)

Některá důležitější aramejská slova a aramaismy N. Z. chceme v následujícím objasniti.

'Aβā

Aramejské slovo **ܐܒܐ** jest v Mk. 14³⁶ a j. přeloženo *ο πατηρ* se členem. Jestliť to určovací tvar jednotného čísla ku prostému jménu **ܐܒ** neb **ܐܒܐ** (*ab, áb*). Koncovkou či poslední tou slabikou *á* (s álef neb též s hê) vyjádřen v aramejšťině člen, jenž jest v hebrejšťině připojován k začátku slov (jako

*) Dalman, Die Worte Jesu, s. 57. podává podrobnějších udání.

***) Jestliže dle nového řádu theologických rigoros jmenovaná nářečí z bibliického rigorosa jsou vypuštěna (když kandidát z nich dobrou zkoušku již byl před tím vykonal), nestalo se tak proto, aby snad úroveň vyššího theol. studia byla snížena, ale, jak instrukce dí, aby byla kandidátu podána možnost vniknouti hlouběji a bez spěchu do ducha hebr. jazyka i žádaných nářečí; nikterak nebylo účelem této úlevy, aby zvětšen byl počet doktorů, jak by se naši antibiblisté domnívali.

hā'âb); tím stává se jméno určeným a stojí po mluvnickém rčení v určovacím neb v určeném stavu (status demonstrativus, emphaticus): *ten otec*

V aram. nalézáme vedle krátkého אב *ab* i tvar s dlouhou samohláskou, v určovacím stavu אבב, též אב (Targum Onk. Num. 25¹⁴).

Soudíc dle řeckého přepisu ἀββᾶ kladli v tehdejší době přízvuk na určovací koncovku. Evang. jest z prvního století; řecká přízvučná znaménka vyskytují se v unciálním písmu v 7. století po Kr., v rukopisech o malém písmu užito jich pak všeobecně. Westcott-Hart piší to slovo (vedeni příklady βηθεσδα, γαββαθα, μαμωνά) exytonem ἀββᾶ, ač jest circumflex větším právem zde položen. *)

Na אב nenalézáme (vyj. u Dan. 5¹³ a Targ. Esth. 2¹¹) zájmenné přípony pro první osobu j. č.; *můj otec* (hebr. אבִי *abí*, u Dan. a v Targ. E. aram. אבִי *abbi mil'él*) bývá vyjádřeno určovacím tvarem אבב, jako v Targ. Gen. 22⁷ *a řekl otec* (můj): אבב ואמר, Gen. 44³² *a hřeším proti* (svému) *otci* אבב ואהי חטי לאבא. Podobně není zájmenné přípony pro první osobu j. č. při slově אב *matka*, kde nahražen výraz: *moje matka* taktéž určovacím tvarem אבבב neb אבבב.

Jménem ἀββᾶ osloven u Mk. 14³⁶ Řím. 8¹⁵ Gal. 4⁶ Bůh sám, a mohli bychom se domnívati, že představa Boha jakožto „otce“ byla převzata z tehdejšího učení židovského a že byla společnou Židům i křesťanům.

Israel jmenuje Boha „otcem“, poněvadž považuje všechny národy jako syny Boha a sebe zove prvorozeným synem dle slov Ex. 4²²: „Můj prvorozený syn jest Israel“. אבִי (otcem tvým) jest jmenován Bůh Jahve v Deut. 32⁶ Is. 63¹⁶ אבִינו (otcem naším), 64⁷, Jer. 3^{4.19}, 1. Paral. 29¹⁰, Mal. 1⁶ (3. Makk. 5⁷). Dle těchto míst považovali Boha jakožto otce, hlavu rodiny, k níž čítán celý národ; Bůh se o lid jako otec rodiny stará, lid jest mu poslušností zavázán. I proto jmenuje Israel Boha „svým otcem“, že jest jeho stvořitelem, jak Is. 43⁶, 64⁷, Jer. 3⁴, Tob. 13⁴ a Mal. 2¹⁰ nasvědčují.

*) Pochybným činí tento přízvuk slova s přízvukem na předposlední slabice: πᾶσχα, Μάρθα.

V tomto smyslu jest Bůh i jednotlivým Israelitům *otcem*; tak rozumíme slovům Jež. Sir. 23^{1.4}: Jahve otče a pane mého žití (též pod. 51¹⁰). Zbožní jsou syny Božími (Moudr. 2^{13.18} i Henoch. 62⁷¹ Ž. Šal. 1⁷) a proto jest Bůh *otcem* zbožných v Israeli (Moud. 14³: „Ale tvá prozřetelnost, *) Otče, ji vede“). Snadno pak mohl počítí lid mluvíti o „otci v nebesích“, který byl zobrazen v pozemském, v lidském otci. Tohoto pojmenování nenacházíme však ve starém Zákoně; vyskytuje se v Zákoně novém a v pozdějších židovských spisech

Kristus Pán užívá pojmenování Boha *ὁ πατήρ ὁ ἐν οὐρανοῖς* (i *τοῖς*) dle Mat. často (dvacetkrát), u Mk. vyskytuje se toliko jednou. Židé mluvili o Bohu jako o *svém* Otci, Kristus Pán mluví však o něm jakožto o otci svých *učeníků* (proto přidáno vždy zájmeno *váš* *ἐμῶν*) a o svém pravém nebeském Otci (proto přípona *μου* = můj otec). Naznačuje tím tedy jiný poměr otcovský k Sobě a ke Svým, než jaký vyjádřen jménem „Otce“ o Bohu ve Starém Zák

Ti, kdož jsou Kristovi, jež On pro Boží království získal, jsou dle Mat. 13³⁸ *syny království Božího* a z tohoto důvodu jmenují učeníci Kristovi Boha „naším Otcem“ — jako jim jednou Pán přikázal. (Mat. 6⁹). Kristus nepřidává vždy onoho určení, kterýž jest v nebesích“, jak je později Židé vždy přidávali, ale dí **אבא**, což může, jak již dříve připomenuto, znamenati vždycky *můj otec* (*můj otče!*), ať jest v řeckém jednoduché *πάτερ* (Mat. 11²⁵ Luk. 10²¹ 22⁴² 23^{34.46}) anob *ὁ πατήρ*. (Mat. 11²⁶ Mk. 14³⁶), aneb *πάτερ μου* (Mat. 26^{39.42}) i *ὁ πατήρ μου*. (Mat. 11²⁷ 20²³ 25³⁴ 26^{29.53}).

R. Šime'on ben Jochaj, žák R. Aqiby praví, že se z moudrého syna raduje jeho pozemský otec, ale též „jeho otec, který jest v nebesích“, a na více jiných místech mluví rabbinové o nebeském otci, ano kladou toto pojmenování raději než jiná

*) *πρόνοια* poprvé zde (i 17²) v tomto významu prozřetelnosti, kteráž byla v hebr. všeobecným slovem **הכנה** též označena. V N. Z. znamená *πρόνοια* úmysl, předsevzetí, u Platona tolik, jako lat. providentia, u Herodota, Filona a Jos. Flav. znamená „Božskou prozřetelnost“.

jména Boží. Přístavek „nebeský“ bývá vynechán toliko v přímém oslovení v modlitbách.*)

U Mk. 14³⁶ oslovil Kristus Pán svého Otce: **ܡܢܢ** *πάτερ μου*. Řecké *ὁ πατήρ* přidáno nejspíše jako vysvětlivka cizího jména evangelistou. K Řím. 8¹⁵ jest **ܡܢܢ** též zvoláním syna, jenž má lásku a důvěru k Bohu Otci svému a béře k tomu jméno, jehož i Kristus ve své modlitbě užil. I zde (jako Gal. 4⁶) přidáno *ὁ πατήρ* buď proto, že bylo též ve známém výroku Kristově, aneb aby cizí slovo křesťanům z pohanstva bylo vysvětleno. Ačkoliv jest známo, že kladli v tehdejších dobách do svých modliteb rádi více Božských jmen, přec netřeba toto opakování slova *πατήρ* považovati jako stálou modlicí formuli

Αχειδαμαχ.

Tak jest psáno Hakeldama v rukopise Vatikánském (B); Tischendorf píše dle sinajského ruk. (S) *ἀχειδαπαχ*, v pařížském ruk. (C) *ἀχειδαμα*, (D) rukopis Bezův má *αχειδαμαχ*. Přepis *a z* jest správnější a častější než *αχ*, poněvadž *k* zastupuje aramejské qâf; zdá se však, že se vyslovení qâf blížilo aspirovanému kaf **ܟ**, poněvadž i při *σαβακτανει* a při *ὄακα* nalézáme čtení *σαβακθανει* a *ὄακά*!**)

Αχειδαμάχ (Sk. Ap. 1⁹) jest aramejská skupina dvou slov, z nichž prvé jest ve vázaném stavu **ܡܢܢ ܟܩܠ** *χωρίον αἵματος pole krve*. V *αχει* přehlasováno *ε* z *α* pro následující *ι* a v *δαμα* čtěno š^rvâ jako samohláska *a*, poněvadž se výslovnost š^rvâ častěji přizpůsobuje sousedním samohláskám. Koncové *χ* v *δαμαχ* není v aram ničím zastoupeno, neboť koncové **ܟ** v **ܡܢܢ** samo

*) Tak v prosebné modlitbě za smíření, zvané abínu malkénu (náš otče, náš králi), která v původním, kratším znění složena kolem r. 120 po Kr. r. Aqibou. Původně prý sestávala ze dvou veršů: Otče náš, králi náš, nemáme žádného krále jiného než tebe. Otče náš, králi náš, smiluj se nad námi pro sebe **ܠܡܥܢܝܢ**.

V tak zvané *Šemone esre* modlitbě jsou dvě kající prosby taktéž prosloveny k otci Israele: „Vrať nás, Otče náš, ke svému zákonu! Odpusť nám, otče náš, neboť jsme hřešili“. Tato modlitba složena asi kolem r. 110 po Kr. Pozdější spisovatelé psali o „našem Otci“ v tom krásném křesťanském významu, jemuž se přizpůbili.

**) Dle ZDMG IX. 57. byla by výslovnost arab qâf jako kh, kâf dosvědčena Wallinem.

tak přepsáno býti nemohlo, protože bychom ho u jiných jmen v **S** končících postrádali. Toto χ nalézáme též v řeckém $\Sigma\tau\omicron\acute{\alpha}\chi$ a v Ἰωσὴχ — tím označeno snad to jméno jako ne-sklonné.

דָּמָה a דָּמוּת značí *spáti*, v přeneseném smyslu i *zemřít*, ale סָמַח neznamena nikdy *spánek smrti*, proto nelze tento kmen klásti na místě řeckého $\delta\alpha\mu\alpha\chi$ významem: pole smrti neb mrtvých.

Smlouva pracovní a spravedlivá mzda práce.

Napsal Dr. Robert Neuschl, professor theologie v Brně.

E.

Jakou cestou jest domáhati se stavu dělnickému spravedlivé mzdy?

(Dokonč.) Zajisté že stejnou měrou záleží jak poctivému majetku tak i práci na tom, aby vývoj národohospodářský, jak v naší době pokračuje, nedospěl konsekvencí nejkrajnějších. Jediná je spása, a ta žádá, zřít se zásady exgoistického boje konkurenčního, vrátiti se k zásadám křesťanské spravedlnosti, lásky a vzájemné pomoci, uznati čest práce, která je hodna své mzdy, a povinnosti majetku. Kořeny zla, jež zove se otázkou společenskou, hledati dlužno v pochybeném cíli čili účelu národohospodářské výroby. Hospodářské organizaci kapitalistické je *zisk* podnikatelův výlučným cílem. Dělníci jsou jen prostředky k tomuto cíli. Jako kupuje továrník za naší doby ke zmíněnému cíli stroje, tak kupuje k témuž cíli také sílu pracovní. Vztahův osobních není. Z toho vzniká přirozená *neshoda* mezi podnikatelem a dělnictvem. Podnikatel pachtí se po zisku, pokud možno, největším a proto snižuje mzdu, dělník však žádá si mzdy co největší. Takovýto vztah pohřešuje nejenom rázu osobního, nýbrž i trvání a jistoty s jedné, a přichylnosti a věrnosti s druhé strany. Od té doby, co dělnictvo a podnikatelé *proti* sobě se postavili, *společný zájem* svůj popírajíce, ba zájem *proti* zájmu stavíce, stala se otázka společenská nezhojitelnou. Dělník musí tudíž opět solidárně býti spojen s podnikatelem, čímž dostane se existenci

jeho rázu vztahu trvalého, zajištěného, *osobního*, jakýž jedině dobrou shodou mezi prací a kapitálem možnou činí.

Toť první podmínka k šťastnému vyřízení otázky mzdy spravedlivé. Další však, a to nezbytnou podmínkou je, by smlouva pracovní byla prohlášena za vztah služebný *práva veřejného*.

K tomu konci *dlužno dělníkům se zorganizovati* a sdružit se ve *společenstva odborová* práva veřejného, a společenstva tato musejí býti uznána za rovnocenného činitele s najímately k vyřízení otázky mezdní.

Prvním tedy činitelem, jemuž musí býti přiznáno právo, rozhodovati o výši mzdy a podmínkách pracovních, jsou *odborová společenstva dělnická práva veřejného*; *druhým* činitelem v téže věci musí býti *prácedárci*, a *třetím orgány státní*. Tím bychom vrátili se k řádům starým, které v kupeckých družstvech a zřízení cechovním středověkém a v „*koncessijní* soustavě“ státu policejního byly v platnosti. Tenkrát považován byl vztah služebný v řemesle a průmyslu za vztah služebný *práva veřejného*. Teprve zavedenou svobodou živnostenskou prohlášení najímatel a dělník za stejně oprávněné kupce a prodavače jistého zboží, totiž práce, a opanovala zásada, že svobodným dohodnutím se, v němž jedině národohospodářský moment nabídky a poptávky rozhoduje, smlouvu služebnou uzavřeli *Svobodný však souhlas obou kontrahentů, jakožto akt (kon) smlouvu pracovní ustavující* (čili jako právní důvod existence její) a *rovnoprávnost obou kontrahentů po dobu trvání vztahu právního jsou, bohužel charakteristické principy práva obligačního*. Ejhle, opět *římské právo kapitalistické!* Tedy smlouva (pracovní), jejíž oekonomický obsah týká se eminentně *blaha veřejného* vřaděna do *formy práva soukromého*. Jaký to odpor! To však liberálům nevadí. Vztah pracovní prohlášen za smlouvu *práva soukromého*, podle níž měla býti povinna jedna strana k určité práci a druhá k určité mzdě. Z tohoto stanoviska upravují zákonodárství všech evropských států kulturních veškeré poměry živnostenské.

Názor, že vztah námezdní je věci práva soukromého, křiklavým způsobem odporuje obsahu smlouvy pracovní. Práce

nesmí, jak jsme slyšeli, býti považována za pouhé zboží, právo nelze odloučiti od osoby. Volnou disposicí prací dělníkovou zadávala by se též osobní dělníkova samostatnost. Postaví-li tudíž po stránce právní vztah služebný na zásady svobodné vůle a rovnoprávnosti kontrahentů, dáváš najímateli nad osobou dělníkovou panství osobní. Tímto učením otevřeny byly zvlí najímatelů a všem zlořádům dvěře dokořán, a jednotlivý dělník byl vydán na pospasy mocných. Mnozí radili dělníkům, aby se po způsobu anglických společenstev dělnických, odborových (Trades Union), zorganizovali, a tyto koalice by hleděly domoci se vlivu na určování podmínek pracovních. Ano, organizace dělnictva je nutna, než pouhým zorganizováním nebude ještě pomoheno. Hlavní věc záleží v první řadě v tom, aby opanovala zásada, že *vztah služebný je vztahem služebným práva veřejného*; nutný toho účín pak bude, prohlásiti též odborová společenstva dělnická za korporace práva veřejného.

Ve smlouvě pracovní běží nejenom o zájmy jednotlivého dělníka a jednotlivého prácedárce, nýbrž jedná se tu o podmínky existenční ohromné většiny každého národa, tedy o podmínky existenční celku; proto musí ustoupiti stanovisko soukromoprávní zájmu veřejnému, který žádá, by v otázce mzdy rozhodovali tři činitelové: *prácedárci, odborová společenstva dělnická a dozorčí státní orgány*.

Do kterého z těchto tří činitelů dlužno z počátku položití těžiště v otázce dělnické, bude třeba zrale uvážiti. Prozatím a pro nejbližší vývoj dlužno klásti hlavní důraz na autonomii čili samosprávu, arcí zdravou — rozhodně ne v rukou socialně demokratických — odborové organizace dělnické. Jestliže někteří dělníci závazné organizaci sami nepřejí, poněvadž prý jejich svobodu obmezují, třeba je poučiti, že vůbec ani svobodnými nebyli a nejsou, nýbrž že jsou loutkou v moci prácedárců, zvláště však svých vůdců, že naprostá jakási neodvislost je protisociální. Jde tudíž pouze o to, najiti odvislost pravou, napřed na Bohu a potom vůči bližnímu. Nejlepší však zárukou svobody dělnictva pravé a shody žádoucí mezi ním a prácedárci je *myšlenka odborových společenstev dělnictva s příbráním toho, co k nim ještě patří, podnikatelů totiž a*

organů státních, a odstranění dosavadní protivy mezi soukromoprávní formou smlouvy pracovní s jedné a obsahem jejím práva veřejného s druhé strany. Toť arci cesta právní, již možno dělnictvu domoci se svých požadavků. Posledním však slovem je a zůstane i zde: jak odborovým společenstvům dělnickým, tak prácedárcům a orgánům státním dlužno svědomitě šetřiti zásad křesťanských! jinak marna a zmařena je i cesta tato. A proto předem již mohu ujistiti dělnictvo, že marno bude všechno úsilí jeho, budou-li *odborová dělnická společenstva* v rukou socialních demokratů a budou-li o věcech jejich rozhodovati se strany státu takoví úředníci, jimž zásady křesťanské jsou stanoviskem překonaným.

Myšlenka sdružovací a podřízení dosavadního života výrobného právu veřejnému je také ještě v jiném ohledu pro dělnictvo důležitá. „Pouze správné rozlišování veřejného a soukromého práva“ — píše Scheimpflug, — „může jak jednotlivci pevné postavení dáti a svrchovanost jeho zlomiti, tak svobodu majetku a výrobného života zaručiti a lichvářskému jeho směru zabrániti. Bez přísného ohraničení práva soukromého a veřejného nezvítězí ani myšlenka sdružovací proti spojené moci kapitálu, jako na obrat neuchrání myšlenka naprosté svobody společnosti od úplného rozkladu. Správné lišení práva soukromého a veřejného zvláště též důležitá je pro otázku mezí a hranic hospodářství národního, státního a finančního.“

Je tudíž velmi naléhavou úlohou zákonodárství socialního, přivesti k platnosti zásadu, že *smlouva pracovní je rázu povahy veřejné*. Již tím, že ochranná opatření zákonodárných sborů všech států snaží se zameziti, po případě odstraniti zlořády soukromoprávního principu ve smlouvě mezdní, jest podán patrný důkaz, že princip ten je nesprávný. Přes to však dosud nezmužily se sbory zákonodárné za takový jej prohlásiti. Smlouva pracovní uzavírá se dosud jedině svobodnou vůlí rovnoprávných individuí. Této zásady posud se drží zákonodárství kulturních států. Nicméně však trestně stihá ochranné dělnické zákonodárství těchže států, vycházejíc od správné myšlenky, že dělník je hospodářsky slabším ve smlouvě pracovní a tudíž ochrany potřebuje, jisté *svobodné* skutky

podnikatelovy, anebo prohlašuje některé podmínky smlouvy pracovní právem občanským za neplatny. Není to odpor? Již tedy tím, že ochranné zákony pro dělnictvo, smluvní svobodu kontrahentů stále více obmezují, podkopává zákonodárství samo dosavadní soukromoprávní podklad poměru pracovního a uznává jeho nesprávnost. Zkrátka a dobře: zákonodárná ochranná opatření pro dělnictvo zůstanou tak dlouho dílem kusým a nedostatečným, dokud nezvrhne se starý, liberální, pochybený princip o povaze soukromoprávní vztahu pracovního a neprohlásí se zásada křesťanská, že *poměr pracovní je smlouva práva veřejného.**)

Prováděcí nařízení k novému kongruovému zákonu.

Píše kanovník Dr. Alois Jiráek.

§ 15.

(Dokončení.) „*Provisorové, kterým jest svěřena správa farských temporalit, jsou oprávněni vybírat plat jim příslušející ze příjmů obročních a započísti jej jako výdaj v účtu interkalárním.*

Co se týče účtův o příjmech a výdajích obročí uprázdněných (úctův interkalárních, tedy s obměnou právě uvedenou zůstávají posavadní pravidla i dále platná. Remunerace přespolním provisorům (exkurrencio-provisorům) buď úřadem zemským po vyslechnutí ordinariátu ustanovena v mezi maximální v § 10, odst. 3. zákona vytkené, hledíc při tom k odlehlosti a ku počtu farníkův v uprázdněné správě duchovní

*) Srov. *Stimmen aus M. L.* 1897. sešit I. str. 22. nn., II. str. 128. nn. III. str. 253. nn., IV. str. 373. nn., V. str. 491. nn.; *Ratzinger*, „Die Volkswirtschaft“. Herder 1895. str. 217. nn.; *Encyklika Lva XIII.* „Rerum novarum“; *Costa-Rossetti*, *Philosophia moralis*, Oeniponte, Rauch 1886. str. 791. nn.; *Joseph Biederlack S. J.*, „Die sociale Frage“, Innsbruck. Rauch, 1898. III. vyd. str. 126. nn.; *Heyrovský*, „Institute římského práva“ Praha, Otto 1894. str. 320. nn., *Hlidka* 1898. číslo 7. 8. 9. 10. 11.; *Dr. Frommer*, „Die Gewinnbetheiligung“, Berlin, Lipsko 1898.; *Schindler*, „Ist der reine Lohnertrag“ 1892. str. 102. nn.

Rovněž přísluší zemskému úřadu, udíletí remunerace v § 12. zákona vytcené.

Uvedený §. doplňuje § 10. zákona ze dne 19. září 1898, kde se praví, že „*zastavatelé uprázdněných obrocí obdrží svůj plat z fondů náboženských*“, avšak nikoliv přímo skrze c. k. berní úřad, nýbrž *nepřímo*, totiž z uprázdněného obrocí, jehož důchody v době uprázdnění podle platných u nás zákonů a zvláště podle § 59. zákona ze dne 7. května 1874, ř. z. č. 50 plynou do matice náboženské a vybírány a spravovány bývají od administratorů, kteří tedy svůj zákonný plat z nich si brátí a potom v účtu interkalárním si jej zúčtovati mají.

Ministerské nařízení stanoví to pouze o provisorích, „*kterým svěřena jest správa farských temporalíí*“. Nevztahuje se tedy dotčené ustanovení

a) na administratory farských obrocí, která *nemají temporalíí*, t. j. na administratory far, které mají *plnou* dotaci z matice náboženské; administratori těchto far musí tedy o to *zažádati*, aby jim plat jejich měsíční vykázan byl od c. k. místodržitelství u příslušného c. k. berního úřadu, poněvadž by jinak neměli vůbec z čeho živi býti.

b) Na administratory pouze „*in spiritualibus*“ při farách s temporalíemi. To zřejmě plyne z rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 19. ledna 1882, č. 124, v němž se praví, že „*kněz za spiritualního administratora ustanovený, jemuž od státního úřadu správa, jinak užívání temporalíí nebylo výslovně zároveň odevzdáno, nesmí se svým remuneračním požadavkem, jenž mu za farní (excurrendo) administraci přináleží, býti odkázán na temporalie, nýbrž musí z matice náboženské býti zaplacen — „protože mu tyto temporalie nebyly odevzdány, a proto mu taky důchody z nich neplynou“*. (Budwinski l. c. VI., č. 1273 str. 43.).

Dle dvorního nařízení ze dne 16. června 1789 má býti spiritualním provisorům povolený provisorský plat odměnou nejen za svěřenou jim správu spiritualíí čili za vedení správy duchovní, nýbrž i za obstarávání hospodářství a temporalíí. A v tomto smyslu stanoví též zákon kongruový za administraturu *i temporalíí i spiritualíí* odměnu. Kdyby však nebyla

obojí administratura jednomu provisoru svěřena, tu by musilo býti zůstaveno c. k. ministerstvu věcí duchovních, aby v jednotlivých případech výši platu administratoru in spiritualibus a druhému administratoru in temporalibus ustanovil. Pro tento plat administratoru pouze in spiritualibus vacante beneficio dala by se vyvoditi jakási norma z § 11. zákona; neboť tam uvedení „pomocní kněží, kteří úplně zastávají samostatného duchovního správce ke službě trvale neschopného“ — jsou vlastně administratoři in spiritualibus; a když jim přisuzuje se plat v § 10. pro provisory ustanovený „beneficio pleno“, žádá *stejná* práce též stejný plat beneficio vacante. — Pro administratory pak pouze temporalii bylo dříve nařízením dvorní kanceláře ze dne 14. února 1809 (štýrským gubern. vynesením ze dne 31. října 1810, č. 21.488. — Mayrhofer l. c. IV. str. 189) ustanoveno, že nemají dostati plat, nýbrž *pouhou remuneraci, z pravidla 10⁰/₀ z čistého interkalárního výnosu čili z interkalárního podílu matice náboženské*. Zdali by tato norma i teď byla vzata za základ, čili jiná, nelze říci, a netřeba taky o tom šířeji mluvit, protože u nás zřídka se to stane, aby nebyla obojí administratura *v jedné osobě* spojena; a kdyby se to přece stalo, rozhodlo by o tom c. k. ministerstvo věcí duchovních, protože se v zákonu samém k tomuto mimořádnému případu nepřihlíží.

Jak z § 10. zákona vysvitá, mluví se tu o provisorech „uprázdněných obročí“ *bez rozdílu*, zda jsou to obročí „*samostatná*“ anebo *nesamostatná* čili tak zvané *expositury*; proto lze tvrditi, že též provisoři nesamostatných expositur mají právo na plat provisorský a to podle výše kongruy jim zákonem přináležející. V tomto smyslu vyznívá taky rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 17. června 1891, č. 2162. (Budwinski l. c. XV., č. 6038, str. 503). Avšak platí to pouze pod podmínkou, že jsou administrovány jako ostatní obročí za souhlasu i *státního*, anebo že interkalární příjmy jejich plynou do matice náboženské; což u nás zřídka kdy se naskytá.

Naproti tomu rozhodl týž c. k. správní dvůr soudní náležením ze dne 16. března 1895, č. 1323. (Budwinski l. c. XIX.

č. 8507, str. 353.), že o nějakém administrování *míst kněží pomocných* v pravém smyslu slova ani podle práva církevního ani státního nemůže býti řeči; a proto provisorové takových míst nemají práva na provisorový plat z matice náboženské. Neboť matice náboženská má jenom tehdy povinnost platiti plat administratorský, když z uprázdněného obročí dle § 59. zákona ze dne 7. května 1874 ř. z. č. 50 interkalární důchody do její pokladny plynou, což není při těchto místech správy duchovní. Proto sprostil této povinnosti fond náboženský též správní dvůr rozhodnutím ze dne 29. října 1879, č. 1902. (Budwinski IV. č. 602) v případě, kde se obec zavázala dávatí plat svému řádnému správci duchovnímu, prohlásiv, že se to samo sebou rozumí, že táž obec povinna jest platiti též menší vydržování svého dočasného provisoru farského.

V témže smyslu rozhodl i správní dvůr ve svrchu dotčeném rozhodnutí svém ze dne 16. března 1895, č. 1323, že dávky, k nimž se obyvatelé právoplatně ve prospěch svého kaplana zavázali, „*třeba považovati za místní důchody obroční, které obročí kuratnímu plynou, i když toto obsazeno není*“. Proto taky plat provisorový uhrazuje se z takového *místního důchodu dotčeného místa*.

Avšak na *opačném* stanovisku zdá se býti založeno rozhodnutí téhož správního dvoru ze dne 9. ledna 1884, č. 2760. (Budwinski VIII. č. 1978, str. 18): „*Ze závazků od osady kaplanské za účelem zřízení expositury převzatých a z dávek pouze exponovanému kaplanu přislíbených nemůže vyvozováno býti ani trvání těchto závazků v době vakatury ani též závazek k placení remunerace za služby (totiž v místě kaplanském) excurrento od administratora farního konané*“. Důvod pro toto rozhodnutí spočívá prý v tom, že příslušníci k osadě kaplanské povinnosti vydržovati svého kaplana převzali *výslovně pouze za tou příčinou, aby u nich expositura byla zřízena a tak aby si zabezpečili pastorační skrže duchovního tam usídleného*, a že slíbené dávky jenom exponovanému kaplanu byly připověděny. Pro ten případ, že by místo bylo uprázdněno, nebylo prý nic ustanoveno, a při nedostatku takového ustanovení nemůže se vyvozovati ani trvání závazků

v době uprázdnění ani povinnost ku placení remunerace za služby od farního administratora *excurrento konané*“.

Odstavec 2. v § 15. ministerského nařízení praví, že účty o příjmech a vydajích obročí uprázdněných budou provisorů dle posavadních pravidel skládati, ale „s *obměnou*“, kterou zákon kongruový s sebou přináší. Týká pak se tato „obměna“ hlavně persolvování mši nadačních a dosavadní náhrady za ně pro administratora persolventa. Dosud v této příčině vedle jiných dosud platných ustanovení — o nichž se zde zmiňovati nechceme, poněvadž bychom vybočili z mezí tomuto pojednání určených — platilo při sestavování účtů interkalárních vynesení c. k. ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 10. července 1872, č. 5024. (M. V. Bl 1872. Nr. 56), které doslovně takto zní: „Poplatek za odsloužené mše nadační vezme se z *výnosu při dotčeném kostele zřízeného fondu nadačního*. Dle toho má se *veškerý* výnos fondu nadačního církevního obročí na dobu vakatury vypadající postaviti mezi příjmy v účtu interkalárním, a jako odměna za odsloužené mše nadační obvyklé diécesní stipendium ordinarium mezi vydání. Výjimka má nastati pouze u těch nadací, jichžto výnos nižší jest než dotčené stipendium ordinarium; v takových případech má se v rubrice interkalárního účtu „Vydání“ napsati pouze poplatek z fondu nadačního vypadající, a nikoliv obvyklé diécesní stipendium, a taky jenom na tento obnos může si provisor právo osobovati. Vykazuje-li *veškerý* výnos účtu menší obnos než obnáší zákonný plat provisorův, nastupuje v platnost ustanovení v dekretu dvorní kanceláře ze dne 23. června 1841, č. 19.390, dle něhož se povoluje doplněk platu z matice náboženské administratoru farnímu jenom tehdy, přísluší-li a vyplácí-li se *těž faráři* při tomto obročí, kteréžto ustanovení zakládá se na zásadě, že *správce obročí co do platu z matice náboženské nemůže lépe na tom býti než obročník sám*“, pročez při obročích, jichž příjmy jsou pod 315 zl. (dřívější kongrua při farářích starých), má se administratorovi celý příjem ponechati, ale nemá se mu plat administratorský ukazovati“.

Toto ustanovení, pokud se týče mši nadačních, sloužilo

těž za podklad při zdělávání ministerského nařízení ze dne 20. ledna 1890, ř. z. č. 7., § 14. odst. 3.; ale v prováděcím nařízení ministerském zde objasňovaném teď vynecháno jest, a proto úplně odpadne i z účtů interkalárních. Neboť vyloučením výnosu nadací s určitým obnosem zřízených za mše a jiné úkony bohoslužebné z místních důchodů obročních odpadá též povinnost, odváděti něco z nadačních příjmů do matice náboženské, a tedy účtovat to i v účtu interkalárním. Proto celý příjem nadační připadající na dobu administratury při mších nadačních *na určité a v dobu vakatury spadající dni*, jakož i výnos nadací *volných* a na dni určité nepoutaných, ovšem jenom *pro rata temporis*, přináleží administratorovi. To zřejmě vysloveno bylo již i v § 11. vládní předlohy nového zákona kongruového slovy: „Zastavatelé uprázdněných obročí mají právo na výnos nadací za mše a jiné bohoslužebné úkony, jichž vyplnění jim uloženo jest“. K čemuž odůvodňovací zpráva připojila: „Konečný odstavec § 11. předložené osnovy zákona vysvětluje se z vyloučení nadací za mše a jiné bohoslužebné úkony z místních důchodů“. Přijatý pak § 10. (totožný s § 11. zde uvedeným) zákona zřejmě dí, že nejen administratori sídelní, nýbrž i *přespolní* mají právo na výnos dotčených nadačních poplatků. (Viz Časop. katol. duch. 1898 str. 619).

Co pak se týče druhé části uvedeného ministerského vynesení ze dne 10. července 1872, č. 5024, totiž *poukazování provisorského platu* administratorům, zůstává tato v platnosti, pokud místní důchody administrovaného obročí tolik neobnáší. aby provisorský plat z nich byl uhrazen buď zcela anebo částečně. Stačí-li na celý provisorský plat důchody obroční, bere si jej z těchto administrator, jak v odstavci 1. vysvětlovaného ministerského nařízení se stanoví; stačí-li pouze částečně, anebo nestačí-li vůbec, musí administrator buď o schodek anebo o celý plat z matice náboženské zakročiti, jak svrchu řečeno, protože po rozumu ministerského vynesení ze dne 10. července 1872, č. 5024 a dekrétu dvorní kanceláře ze dne 23. června 1841, č. 19.390 i faráři buď celá kongrua anebo aspoň doplněk její z matice se platí.

Dále mluví ministerské prováděcí nařízení v § 15. o re-

muneraci přespólním provisorům (excurrendo-provisorům) a praví, že tato po rozumu § 10. odst. 3. zákona nesmí přesahovati *maximalní výši dvou třetin řádného platu provisorského*.

Remuneraci tuto v dotčené mezi určiti přísluší zemskému úřadu, t. j. u nás c. k. místodržitelství, po vyslechnutí ordinaríatu, který o ní má dáti své dobré zdání. Při tom však třeba přihlížeti k *dvoji věci*:

a) *k odlehlosti a*

b) *ku počtu farníkův v uprázdněné správě duchovní, takže čím vzdálenější jest excurrendo administrovaná osada, a čím má větší počet osadníků, tím větší má býti též dotčená remunerace.*

C. k. místodržitelství přísluší též určovati v § 12. zákona vyměřenou *měsíční remuneraci 15 zl. za zastávání systemisovaného místa kněze pomocného* nejen od faráře, nýbrž i od administratora jak sídelního tak přespólního, čili určovati *remuneraci za vedení dvojí duchovní správy* od administratora. Dotčený § 12. zákona přisuzuje tuto remuneraci výslovně pouze „*samostatnému správci duchovnímu*“, avšak že tato přísluší též administratorům ať sídelním ať přespólním, když zastávají *systemisované uprázdněné místo kněze pomocného* při duchovní stanici od nich spravované, vysvítá z toho, že se právě při § 15. ministerského nařízení o těchto administrato-rech jednajícím zároveň o dotčené remuneraci mluví.

Odkud se má tato remunerace i administratorům platiti, a pod kterými podmínkami se povoluje, vyjádřili jsme při výkladu § 12. zákona v Časopise kat. duch. 1898 str. 622 a násl.

Za tuto remuneraci mají administratoři zažádati hned při nastoupení svého místa, anebo má-li jim táž vyplácena býti z matice náboženské, mohou si ji započítati do účtu interkalarního a tu teprve žádati, aby byla uznána.

Konečně při § 15. ještě podotýkáme, že při nedostatku dorostu kněžského výjimečně někdy knězi *deficientovi čili pensistovi může administratura svěřena býti*; a pro tento případ stanoví dvorní dekret ze dne 24. listopadu 1794 a dekret dvorní kanceláře ze dne 9. března 1826, č. 6362 remuneraci jako pro excurrendo-provisora („Mitprovisor“).

§ 16.

„Jde-li o uhrazení platů odpočinkových samostatným správcům duchovním v deficienci vstupujícím, hleděno bud především ku přebytečným příjmům toho obročí, které vstupující na odpočinek právě zastávají.

Jestliže o příjmech obročních není před rukama přiznání podle zásad zákona ze dne 19. září 1898, ř. z. č. 176 upraveného, tedy žadatel za odpočinek, žádaje skrze ordinariát za zatimní slib, že na odpočinek bude dán, předlož spolu zemskému úřadu přiznání podle zásad tohoto zákona sepsané, aby se zjistilo, je-li při obročí přebytek, z něhož by se plat deficientský buď zcela neb z části uhraditi dal; co se týče upravení tohoto přiznání, o tom obdobnou platnost mají předpisy svrchu dané.

Odpočinkové platy duchovních správců již v deficienci jsoucích buďte doplněny podle § 13. odstavce 1. a 2. a podle vzorce II. zákona, při čemž budiž z úřední povinnosti určen jejich čas služební; nové platy odpočinkové buďte od 1. října 1898 poukázány k výplatě z fondu náboženského, při čemž budiž v platnosti zachováno to, co se již snad dávalo pro bývalé samostatné duchovní správce z obročního příjmu na účet těchto platů; dřívější pak platy buďte zastaveny“.

Odkazující především k výkladu §§ 13. a 14. zákona samého v tomto „Časopise kat. duch.“ z r. 1898, str. 625—633 podotýkáme, že pod podmínkami tam uvedenými odpočivné z matice náboženské jest zaručeno kněžím bez vlastní viny ke službě další neschopným.

Avšak, jak § 13. odst. 2., tak ministerské nařízení v uvedeném §. zřejmě praví, jest v první řadě k vyplácení tohoto platu odpočinkového zavázáno dostatečné obročí, k jehož tedy přebytečným příjmům především má se hleděti, takže povinnost matice náboženské jest jen výpomocná čili subsidiární nastupující až pro ten případ, že by plat odpočinkový nemohl býti uhrazen z přebytečného příjmu obročního, t. j. po uhrazení zákonné dotace pro nového beneficiata. Proti tomu nemůže se vzpíratí nástupce v obročí, protože dle rozhodnutí c. k. správního dvoru soudního ze dne 26. září 1890, č. 2968.

(Budwinski l. c. XIV. č. 5461 str. 557) kanonickou investiturou nenabývá práva na *určitý výnos*, nýbrž pouze na *místní s obročím* spojené důchody, na nichž může za okolností *vážnouti břímě příspěvku* k vydržování předchůdce v obročí do výslužby daného; a dle rozhodnutí téhož správního dvoru soudního ze dne 30. května 1883, č. 1182 (Budwinski VII. č. 1780) nepřisluší taky *patronovi* právo ke stížnosti, proto že obroční důchody byly snad zavazeny platem odpočinkovým pro předchůdce v úřadu.

Základem posouzení, zdali obročí může buď zcela anebo aspoň jistým podílem na odpočinkový plat deficianta přispívati anebo nic, jest *úředně upravené přiznání* dle zákona ze dne 19. září 1898; a proto, kdyby toto přiznání ještě upraveno nebylo, má je za tím účelem duchovní správce sepsati a *hned, když* dle platných nařízení a hlavně dle vynesení c. k. ministerstva věcí duchovních a vyučování ze dne 24. srpna 1886, č. 15.964 (jinak dle místodržitelského vynesení ze dne 18. září 1886, č. 77.849) *žádá skrze ordinariat za zatímní slib, že na odpočinek bude dán*, k dotčené žádosti připojiti a c. k. místodržitelství předložiti ku prozkoumání a ke zjištění, že jest při jeho obročí přebytek důchodů k úplnému anebo částečnému uhrazení též odpočinkového platu jeho postačitelný.

Poslední odstavec § 16. týká se deficientů dosavadních a stanoví, že jim „z *úřední povinnosti*“ má se určití jejich čas služební a dřívější odpočinkový plat zvýšiti dle nyní platných obnosů a vykážati k výplatě z fondu náboženského u příslušných c. k. berních úřadů začínajíc od 1. října 1898. Poněvadž se tu stanoví, že se tak státi má „z *úřední povinnosti*“, netřeba, aby deficienti sami o zvýšení svého odpočivného žádali. Při tom nutno ještě podotknouti, že při poukazu nového platu odpočinkového zastaví se sice plat dřívější z matice náboženské jim až do nového poukazu vyplácený, ale příspěvek z obročí na odpočivné jim dosud poskytovaný v platnosti zůstane a zastaven nebude.

K tomu ještě jen připomínáme, že administrator obročí farního stav se za této administratury k další službě bez vlastní viny zcela neschopným, nemá práva, než jen na odpo-

čivné pro kaplana zákonem určené. Neboť c. k. správní dvůr soudní prohlásil dne 1. února 1894, č. 464 (Budwinski XVIII. č. 7694 str. 118) rozhodnutí: „*l rovisor obročí není oprávněn žádati, aby mu byl vyměřen plat odpočinkový na základě systemisované kongruy místa, které administroval*“; a na základě toho rozhodl, že administrator, který ve svém posledním definitivním úředním postavení *pouze knězem pomocným* byl, též jen na odpočinkový plat pro tohoto ustanovený právo má. Rovněž tak rozhodl i c. k. říšský soud nálezem ze dne 31. října 1891, č. 203. (Hye I. c. IX. 536) a ze dne 21. dubna 1898, č. 101. (Zeitschrift f. Verw. XXXI. Nr. 27., str. 127. a 128.), kterýmžto posledním nálezem vyřkl zásadu: „*Při vyměření platu odpočinkového nepřijde na to, zdali určitému duchovnímu správci povolena byla kongrua v určitém obnosu, nýbrž na to, jaký obnos kongruový pro dotčené místo duchovní správy „systemisován“ jest*“, a na základě toho nepřisoudil říšský soud odpočinkového platu ani provisorovi, který sice od biskupského ordinariatu, ale nikoliv od státu za samostatného byl uznán, přisoudiv mu odpočivné pouze pro *nesamostatného* duchovního správce čili pro kněze pomocného zákonem vyměřené.

§ 17.

„*Žádá-li se pro přivtělené místo správy duchovní za dotaci podle ustanovení zákona ze dne 19. září 1898, ř. z. č. 176, tedy představený příslušné korporace nebo držitel obročí prokaž, že tato korporace neb toto obročí nemůže trvale zapravovati náležitý podle stavu nejnižší důchod kněžstva správu duchovní vykonávajícího.*

K tomuto konci buďte přehledně za poslední tři léta přiznány veškeré skutečné příjmy korporace neb obročí, jakož i nutné skutečné výdaje na nich váznoucí. Kromě toho u společností budiž za týž čas vykázáno, kolik měly osob“.

Tento §. přiléhá těsně k § 15. zákona, dle něhož i samostatní duchovní správce (vlastně administratoři) klášterní i pomocní kněží mají právo na zákonnou kongruu z matice náboženské, pokud klášterní kommunita nemá tak *velkých dů-*

chodů, aby trvale mohla jim kongruu tu ze svého platiti.
(Viz Časopis kat. duch. 1898, str 633—635).

Důkaz o této nemožnosti má dle ministerského nařízení *podati buď sám představený kláštera* anebo jiné korporace (k. př. kapitoly kanovnické, k níž jest obročí právem inkorporováno), anebo i *držitel obročí*. K důkazu tomu přináležejí:

a) *příznání o všech skutečných příjmech této korporace* nebo obročí za poslední tři léta, jakož i za tutéž dobu příznání o všech *nutných a skutečných výdajích*, a mimo to u korporací též

b) *výkaz všech členů jejích rovněž* v posledních třech letech.

Pokud z toho viděti jest, že kommunita řeholní nemůže platiti novým zákonem stanovenou kongruu svých kněží v duchovních správě ustanovených, má právo žádati c. k. místodržitelství za kongruový doplněk pro ně.

§ 18.

„Nařízení toto nabude moci zároveň se zákonem ze dne 19. září 1898, ř. z. č. 176 a týmž dnem zrušuje se ministerské nařízení ze dne 20. ledna 1890, ř. z. č. 7.“

Dle toho nabylo ministerské nařízení právní platnosti dnem 1. října 1898, poněvadž týmž dnem i nový zákon kongruový v platnost vešel. Působí tedy nazpět, protože dáno bylo teprve dne 16. listopadu 1898.

Paměti kláštera Kladrubského z doby předhusitské.

Podává P. Vavřinec Wintera O. S. B.

(Pokrač.) Kladruby tou dobou těšily se již po vlastech českých jménu zvučnému; ještě známějšími se pak staly r. 1219, kdy král Přemysl Otakar vypsál sněm zemský do Kladrub. Záležitosti, jež se zde projednávaly, jsou velevýznamny pro církevní dějiny české, ačkoli hlavní věci, totiž smíru mezi biskupem Ondřejem a králem, tehda ještě dosahnuto nebylo. Biskup Ondřej⁸⁵⁾ muž velice činný a přísných mravů, jenž dne 22. listopadu 1215 od Innocentia III. na sněmu Lateranském po-

⁸⁵⁾ Vypravujeme stručně dle Palackého I. 2. p. 127. sq.

svěcen byl, zastával se tehda velmi horlivě výsad církevních, tvrdě jmenovitě, že soudové a popravý krajské nemají ni práva ni moci nad osobami duchovními, ba aňi nad poddanými jejich; zapovídal jakýkoliv způsob investitury kněží skrze laiky, odpíral platiti daně a konati roboty zemské ze statkův církevních, desátky, které dosud jen od málo statkův placeny byly, požadoval od celé země a zamýšlel vytvořiti z rozsáhlé diecése Pražské arcibiskupství s několika biskupstvími. Jelikož král, jmenovitě však úřadnictvo jeho, postavili se mu velmi energicky na odpor, uznal biskup Ondřej za dobré, zemi opustiti (26. října 1216), kázav zastaviti všecky služby Boží po celých Čechách. Král však dal všecky biskupské statky a panství osaditi svými úředníky a vládnouti jimi ve prospěch komory královské; tehda také pobrán archiv biskupský a zničena výsada (zlatý majestát) Fridricha Barbarosy z r. 1187 o nepodlehlosti biskupa Pražského.⁸⁶⁾ Klatbu pak zrušil arcibiskup Mohučský, když se mu král zaručil, že nechce v ničem krátiti práv biskupských. To však všecko nejen neschválil, ale důtklivě pokáral sám papež Honorius III., k němužto biskup Ondřej se byl utekl; král se ovšem jal nyní u papeže všelijak omlouvati, přece však trval celkem na svém stanovisku, ježto statkův biskupských nevydal, Pražskou kapitolu přiměl, že obnovené klatby nezachovávala, s klatými sám obcoval, daně duchovním ukládal a vůbec o smíření nedbal. Po mnohém vyjednávání a mnohaletém posílání poslů do Říma a z Říma do Prahy konečně prohlásil král Otakar, že biskupu zadost učiní a prosil papeže o vyslání legáta, aby s ním o věci se smluviti mohl. Papež poručil biskupu Řezenskému a opatům Ebrašskému a Waldsaskému,⁸⁷⁾ aby především dosáhli od krále a pánů českých rukojemství za ono dostiučnění. A tu tedy rozepsal Otakar sněm zemský do Kladrub, jež oněm bavorským praelátům byly nejblíž a snadno k dosti-

⁸⁶⁾ Viz pozn. 78.

⁸⁷⁾ Klášter cisterciácký Ebrach u Bamberku zal. 1126 trval až do r. 1803.; dnes slouží za káznici. Waldsassen ve Falci zal. 1132., saekul 1803. slouží za vychovatelnu; jest tam však nyní též převorství benediktinek.

hnutí. Na sněmu tom ustanoveno, že budoucí obapolná úmluva ponese články následující: 1. biskup sám má jediný právo, dosazovati na fary a sesazovati, avšak bez újmy práva patronátního;

2. jemu jedinému náleží souditi všecky osoby stavu duchovního ve věcech duchovních;

3. až do jeho návratu odevzdá se biskupství poručníkům od něho ustanoveným;

4. za všecky škody, kteréž utrpěl po vyjití svém ze země, obdrží ve třech měsících po svém návratu dostiučinění jak od komory královské, tak i od osob soukromých; za to ručilo již nyní šest pánův českých: Slavek, Slavata, Budivoj, Beneš, Jaroš a Vítek;

5. desátky pro budoucí se odváděti mají od celé země;

6. naproti tomu biskup slíbí králi povinnou poddanost a věrnost.⁸⁸⁾

Bohužel ani tyto prostředky nevedly k žádanému cíli, totiž k návratu biskupa Ondřeje a ke smíření obou mocí v Čechách: nechtěl král na žádný způsob připustiti, aby kanovníci a praeláti klatby papežovy nedbavši byly z obroči svých i z důstojenství sesazeni a jinými vystřídáni. Také interdikt v Čechách trval dále až do roku 1221 (2. července), kde se uzavřela smlouva nová na hoře Skuč (*Scach*).

Vracejíce se k historii Kladrubské r. 1222 shledáváme listinu krále Otakara,⁸⁹⁾ v nížto se jakýsi šlechtic *Neko* slovem královským přinucuje, aby polovici statku Vhrecz (Uhřice, Uherce)⁹⁰⁾ za kupní cenu 60 hřiven postoupil klášteru Kladrubskému, jenž druhou polovici od času Vladislava I. sice právem držel, ale od onoho šlechtice všelijak okrádán býval,⁹¹⁾ takže po dlouhá léta raději pozemky ty ani vzdělavati nedá-

⁸⁸⁾ Erben č. 605. Také při této listině uvádí se jakožto svědek Silvester opat Kladrubský.

⁸⁹⁾ Erben číslo 662.

⁹⁰⁾ U Horšova Týna.

⁹¹⁾ *Dictus nobilis dilectorum abbatis et fratrum in Cladorub tam austerus et importunus extitit vicinus tollens quod non posuit et metens quod non seminavit.*

val. Zvláštní jest, že se v této listině, jež na výslovnou prosbu Kladrubských byla vystavena, nejmenuje opat jménem; nemohl to však býti jiný než Silvester, poněvadž jej Palacký ještě r. 1225 nachází v listinách. Ze Zwifaltské kroniky (P. I. f. 185.) vysvítá, že v tento čas opatovali opět dva Zwifaltští v Kladrubech, a sice

Bedřich, jenž se brzo stal opatem ve Zwifaltenu, a

Landulf, který jest pouze znám z jakéhosi listu opatu Bertholdovi do Zwifaltenu zasláního. Nelze jinak než tyto dva opaty klásti mezi 1225 a 1231, kde totiž ⁹²⁾ počíná opatování slavného opata

Reinera, ⁹³⁾ přijmím *Obnovovatele* (restaurator), jenž byl v Kladrubech kanonicky zvolen a osvědčil se jakožto jeden z nejlepších opatů Kladrubských. Jmenovitě tím posloužil klášteru svému, že hleděl majetek jeho nejen rozmnožiti a zlepšiti, ale i pozemky daleko po Čechách roztroušené záměnou nebo koupí zaokrouhliti; tím se vysvětluje, proč právě z doby opata Reinera pochází tak veliké množství různých smluv a listin týkajících se majetku Kladrubského. Král Václav I. byl tomuto opatovi velmi nakloněn, taktéž knížata jej vyznamenávali a bratři řeholníci jej jako pravého otce milovali.

Hned r. 1231 koupil Reiner za 140 hřiven dvě vsi Svinna a Vranove (u Sulislavi na Stříbrsku) od kláštera Oseckého, ⁹⁴⁾ roku 1233 pak prodal jakémusi Radislavovi za 38 hřiven odlehlý Pritulenov hodlaje koupiti vsi Tiszova a Grinna, ⁹⁵⁾ k čemuž však teprv došlo, když se prodejem vsi Corith (Koryto na panství Plasském) získalo 110 hřiven stř. hotových peněz mimo 100 ovcí (Mělnickým se musilo zaplatiti 150 hřiven). ⁹⁶⁾ Z listiny kupní ⁹⁷⁾ stran vsi Koryta seznáváme jména

⁹²⁾ Dle našeho pramenu, jenž se odvolává na archiv.

⁹³⁾ Reinher, Reginherus (Reginardus), Reginharus, Regingerus, Regnerius, Renerius, Rehnerius, Rinerius, všechna tato jména naskytají se v listinách týkajících se tohoto opata.

⁹⁴⁾ Theodoricus „Abbas de Ozzec“ vendit villas Zvina et Wranove monasterio in Cladorub, viz Erben. reg. č. 773.

⁹⁵⁾ Nejspíše na Tachovsku.

⁹⁶⁾ Dle jiné zprávy (Erben č. 822) zaplatilo se vesničkami *Chernevez a Babich*.

⁹⁷⁾ Erben č. 815., prodej Pritulnova č. 816.

tehdejších konventuálů Kladrubských; byli to: Ondřej, Alram, Arnold, Bertold, Oldřich, jiný Bertold, Rudolf, Leopold, jiný Rudolf, Jindřich, Přibislav, Heřman, třetí Bertold, Jordán, třetí Rudolf, Dětrich, Jan, a druhý Leopold.

Hned ve svých prvních letech postaral se opat Reiner také o důstojný chrám Páně; od zmíněné pohromy za opata Alberta nebylo tuším v Kladrubech mimo dřívější farní v městečku a pak jakousi kapli (všech Svatých) u městečka slušného kostela: klášterní chrám, sešlý již a nejspíše onou pohromou velmi poškozený, stavěl se nový aneb aspoň důkladně obnovoval. R. 1233 v měsíci srpnu byla stavba hotova a svátek Nanebevzetí Panny Marie určen pro posvěcení kostela rukou biskupskou. Slavnost byla velmi stkvělá; dostavil se k ní mimo biskupa Jana sám král Václav se svým dvorem, pak pověstný biskup Olomoucký Rupert, arcijáhen Hypolit z Prahy, Bernard kanovník školastik od sv. Víta, Heřman probošt Litoměřický, *Markvart* arcijáhen tamtéž, kanovník Vavřinec, *Sdeslav*, královský komoří, kastelán z Přimdy a mnoho jiných vzácných hostí.⁹⁸⁾ Kostel zasvěcen, jako již dříve, ke cti Blahoslavené Rodičky, v druhé pak řadě sv. Benediktu a sv. Volfgangu.⁹⁹⁾

Přítomnosti královny užil opat Reiner k tomu, že od něho vymohl několik výsad, jež král hned v Kladrubech listinou zákonitě vystavenou pro všechny časy stanovil;¹⁰⁰⁾ zejména postoupil král peníze soudní, jež se jinak musely odváděti královské komoře, klášteru, jako n. př. byl-li zloděj chycen a na hrdle trestán (si fur capitur et suspenditur), aneb museli-li poddaní kláštera za příčinou obecné poruky (když se zločinec mezi nimi skrýval, platiti t. zv. nárok, svod, hlavu (si fuerit

⁹⁸⁾ Jména uvádíme dle listiny u Erbena č. 812.

⁹⁹⁾ Svátek posvěcení kostela konal se v Kladrubech vždy v neděli po Božím Těle. Hlavní oltář byl, jak se samo sebou rozumí, ozdoben obrazem (sochou) Marie Panny, levý první oltář byl zasvěcen čtrnácti sv. Pomocníkům, pak zde byly oltáře sv. Petra, všech sv. apoštolů, sv. Anny, sv. Fabiana a Šebestiána, sv. Kříže, sv. Voršily, sv. Benedikta, a sv. Maří Magdalény.

¹⁰⁰⁾ V. Erben čís. 813.

id, quod dicitur *narok*, sive *zvod* atque *hlava*), potom osvobozuje král poddané klášterní znova od t. zv. *noclehu a nářezu* (přijímatí na nocleh a vším žádaným zaopatřovati královské lovcí a psáře), též od t. zv. *přesecky* (mýtiti zemské lesy), městečku pak povolil výroční trhy na 2 týhodny po posvícení Kladrubským zaručiv všem přijíždějícím kupcům svou královskou ochranu.¹⁰¹⁾ Ještě téhož roku pak (v prosinci) daroval král Václav klášteru ves Čečovice s lesem Lobz (u Lomu) a pozemek ve vsi Turan, jenž byl náležel k dědinám t. zv. kladským.¹⁰²⁾

R. 1235 dostalo se Kladrubskému klášteru nového daru od štědrého a, jak se zdá, Kladrubům zvlášť nakloněného krále: byla to část vsi Žytné (u Stříbra), jehož ostatní část opat Reiner již pak zakoupil od jakéhosi Coppe za 70 hřiven.¹⁰³⁾ Tři roky na to zavítal Václav opět osobně do Kladrub ubíraje se do Augsburgu; opat mu dle vlastního vyznání králova¹⁰⁴⁾ poskytl tehda 200 hřiven str., což král odplatil tím, že daroval (listinou z Řezna 20. Octob. 1239 datovanou) klášteru ves *Benessevici* (inter Misam et Msicham), jež patřila dříve kapli sv. Vavřince v Plzenci,¹⁰⁵⁾ a nedlouho na to 200 jiter ve vsi Ostrov a 2 lány ve Tiszove.¹⁰⁶⁾

Skoro současně zaměnil opat Reiner ohoz Wladislavice (Sezemice) za bližší *Chizcov* (Čičov u Spálené Poříče) s jakýmsi Havlem, synem Markvartovým, jenž byl v královských

¹⁰¹⁾ Podobných privilegií dostalo se tehda mnoha klášterům, tak zejména klášteru sv. Jiří na Hradčanech a klášteru Břevnovskému. Král Otakar I. osvobodil sice ve zmíněné od nás smlouvě s legátem papežským r. 1222. celý duchovní stav i jeho poddané od podobných robot zemských, ale zdá se, že úředníci toho nedbali, a mimo to si král n. př. „přesecku“ výslovně vymínil. Proto jest ono privilegium Kladrubské, v němžto i přesecky lid klášterní se osvobozuje, významné.

¹⁰²⁾ Co byly asi dědiny kladské, nelze určitě říci. Palacký o nich vykládá I. 2. pg. 332. Listina darovací tištěna u Erbena č. 822.

¹⁰³⁾ Viz Erben. čís. 882. a 978.

¹⁰⁴⁾ Viz Erben č. 976.

¹⁰⁵⁾ Za náhradu dostala tato vsi Záhlavu (Stáhlavy).

¹⁰⁶⁾ V. Palacký D. I. 2. 333. Tisová jest dnes na panství Tachovském. Dotyčná listina v. Erben č. 968.

službách (*miles domini regis*),¹⁰⁷⁾ mimo to postoupil klášter nynějších Johannitů (*hospitale ad pedem pontis*) za les Proboštov s několika pozemky právo na ochoz Přestice,¹⁰⁸⁾ kdež nedlouho na to zařízeno proboštví Kladrubského kláštera. Přestice získal opat Reiner vlastně dvojím způsobem; poslední majitel totiž, župan Svatobor, byl bezdětek a odkázal majetek svůj (možná že jen částečně) Maltánům, což však opomenul zákonitou formou dáti stvrditi, takže po jeho smrti úředníci královští ochoz ten považovali za majetek královské komoře připadlý. Král Václav pak daroval jej sestře své blah. Anežce, aby měla zač vystavěti své klášterní ústavy. Chtěl-li tedy opat Reiner zakoupené již právo na Přestice podržeti, musel je ještě jednou koupiti, což se skutečně stalo, a sice za 1200 hřiven stříbra.¹⁰⁹⁾ K Přesticům samým, kdež se tehda již od-

¹⁰⁷⁾ Listiny (pravé) jsou o tom dvě, jež se nacházejí v universitní bibliotéce. (Erben č. 928. a 929).

¹⁰⁸⁾ Viz listinu u Erbena č. 953.

¹⁰⁹⁾ Listina kupní, již Erben pod čís. 1119 pouze tak, jak ji v Kladrubském diplomatáři byl našel, totiž u výtahu podává, jest tištěna u *Bonan. Pitra* (*Pietas Benedictina, Praef.*) a zní: *Notum sit omnibus fidelibus tam praesentibus quam futuris, quod ego Agnes discipula s. Francisci, soror regis Bohemorum, circuitum quendam nomine Prestitze, qui a Fratrem meo D. Wenceslao Rege Bohemorum ad aedificationem Domus Scti Francisci, in qua ipsa constituta sum, collatus liberaliter, Ecclesiae Cladrubiensi pro MCC marcis vendidi cum omnibus silvis, campis etc. Ecclesiae praedictae et eius conventui libere pacifice et quiete iure haereditario possidendas, per quam pecuniam praedicta Domus Scti Francisci aedificata consistit . . . etc. Acta sunt haec anno Dominicae Incarnationis MCCXLV. mense Junio indict. III.* — Královna Kunhuta téhož roku (král válčil právě s vévodou Rakouským) vystavila listinu, v nížto se prodej Přestic, nejspíše aby nebylo pochyby snad k vůli řeholní chudobě Anežčině, jež vlastně prodávati ničehož nemohla, ještě jednou zaznamenává. (Erben regist. čís. 1133). Zde se pak výslovně prohlašuje, že všecky statky zemřelého Svatobora (*nobilis suppani*) připadly královské komoře, jež je postoupila Anežce; potom se uvádí osobnosti, jež ochoz z vůle královské a Anežčiny na místě samém obešli a ohraničili, aby nížádné nebylo pochyby. Byli to: Břetislav syn Břetislava z Birkova, Protiva ze Syčnova, Pota bratr jeho, Soběhrd syn Černínův z Hlovic, Sezema syn Dřislava z Dulen, Dřisikrah (*Drysicrag*) syn Budivoje ze Švihova, Blažej syn

bývaly trhy, náležely vsi Pekluše, Horka, Wekovo, dvojí Kravavec, dvojí Vodokryt, Zaden, Lehota, Prednice, Kilchov Radchove, Pratoldice, Rudoltice, Cretez a lán ve vsi Zkochez. Z toho vyměnil Reiner Radchove a Protoldice s opatem Nepomuckým za bližší Snapusse (Snopoušov, na panství Schönbornském Lukavice) a za část vsi Dnesich (blíže předešlého).

Někdy v tento čas zaměnil opat Rheinher také ohoz Bezdědich za ves Zhorš, od Želivského kláštera pak koupil za 90 hřiven ves Dubrava (Dobraken u Čemína), část vsi Buchovo (Mukova) a 3 části ve vsi Zcapchy (Skapce), kde většinu pozemků již dříve klášter byl držel. Jistě pak ¹¹⁰⁾ roku 1239 ještě prodal část vsi Ztaneticz (Stanětice, vesnička mezi Domažlicemi a Kdyní, u Kout), jež byl zbožný jakýsi Eberhard (miles) odkázal klášteru, za 68 hřiven Břetislavovi (filio antiqui Brecislai) a koupil za to se svolením konventu ¹¹¹⁾ od opata Postoloprtského vsi Damnove (u Černošína) a *Chossove* (Kosov u Stráže), o čemž však smlouva uzavřena teprv roku 1251 dne 14. února. ¹¹²⁾

Ještě důležitějším bylo získání zboží Touškovského, ¹¹³⁾ kde klášter již od času Vladislava I. malý podíl měl (aspoň jméno to ve fundační listině se uvádí); nyní vyměnil opat s jakýmsi *Zděslavem z Malešic* vsi Leni a Libewich za jeho podíl v Touškově a za blízkou vesničku Myslinku, co pak ještě zbývalo z Touškova, odkoupil jakémusi *Dřislavovi* za 400 hřiven. V Touškově zřízeno podobně jako v Přesticích proboštství Kladrubské a sice tím, že tam nejprvé dal opat

téhož, Bohval z Lukavic s bratrem Vitlou. Sazyn z Oiprnic, Ludvik ze Slednic, Amka z Mécholup, Petr z Petrovic, Lemar z Oplot, Předlov z Třebičína, Otto z Maskrova, Jimram z Lužan. Adam z Horšic, Mladota křížovník pruský (německý rytíř) bratr Mrakotův, jehož Anežka vyslala za svého zástupce při ohraničení tom.

¹¹⁰⁾ Erben reg. č. 977.

¹¹¹⁾ Hermannus prior. Bertholdus senior et Bertholdus iunior. Ulricus. Rudolfus senior et Rudolfus iunior. Wecelinus. Lupoldus senior et Lupoldus iunior. Lutoldus et Ditricus.

¹¹²⁾ Viz Erben reg. č. 1263., a Palacký I. 2. 462.

¹¹³⁾ Jest to Touškov „nade Mží“, nikoli „Hartmanův“ u Chotěšova. Hlavní místa na zboží tom byla městečka *Černín* a *Touškov*.

Reiner několik bratří ku správě statků, později i ku správě duchovní pod dočasným představeným, jenž dle obyčeje klášterů benediktinských jmenován praepositus; bratři konali společné modlitby a v Přesticích měli také pro sebe zvláštní chrám (Matky Boží), jejž vystavěl také opat Reiner a jenž v pozdější své podobě podnes stojí, velice důstojnou jsa památkou benediktinů Kladrubských. (Pokračování.) 355.

Křest z naléhavé potřeby.

Napsal *Dr. Gabriel Pecháček*, c. k. univ. professor.

(Dok.) VII. *Polévání*. — 1. Obmytí při křtu může platně se státi buď pohroužením nebo politím nebo pokropením. Nyní uděluje se obyčejně křest poléváním hlavy, a to z pravidla trojnásobným a na způsob kříže. O věci té dí Rit. Rom. (de forma baptis.): „Baptismus licet fieri possit aut per infusionem aquae, aut per immersionem, aut per aspersionem, primus tamen vel secundus modus, qui magis sunt in usu pro Ecclesiarum consuetudine retineantur, ita ut trina ablutione caput baptizandi perfundatur, vel immergatur in modum crucis, uno et eodem tempore quo verba proferuntur“.

2. Porodní bábě budiž výslovně připomenuto, že není mimo případ nutnosti nikterak dovoleno, křtiti jenom namočenou rukou nebo prstem nebo vyždímaným šátkem, jak to nezřídka babičky dělávají. Nechť užije sklenice neb koflíku, a kdyby snad žádné čisté nádoby právě po ruce neměla, ať dlaní vody nabere a na hlavu dítěte lije. Kdy smí namočeným prstem křtiti, bude obsaženo v článku: Těžké případy křtu z neodkladné potřeby.

3. Návod episkopátu v článku 7. praví: „Cum aliquando contigerit, ut obstetrix pro eò, ut aquam infanti baptizando affunderet, aqua pollicem intingeret, eoque crucem in fronte neonati foetus signaret, ea de re solerter docenda est. In hac quippe praxi adest periculum, ne loco integrae pleneque formae sacramentalis proferantur solummodo verba, quae in crucis signo efformando (In nomine Patris etc.) dici solent, et totus ille baptismi ritus seu praedicta applicatio materiae

aut parum tuta aut saepe plane invalida foret. Monenda itaque obstetrix, ut dum partui assistit, aquam in poculo aut cyatho sive alio quocumque vase in promptu habeat, et si ad baptismum procedendum est, non adpersione vel attactu aquae contenta sit, sed aquam ipsam capiti infantis triplici ductu infundat, et quidem ita, ut aliquatenus defluat. Si vero aliquando inter angustias temporis vas nullum habere possit, hauriat aquam vola manus, et fronti neonati affundat“.

4. K platnosti svatého křtu není nutno trojnásobné polévání, ani polití ve formě kříže; stačí v naléhavé potřebě jediné polití vodou a bez formy kříže, zvláště v případech, kdy křtí se má dítě, posud v těle matčině se nalézající. Kdykoli však dovoluje čas a okolnosti, má křest trojnásobným poléváním hlavy ve způsobě kříže býti vykonán, poněvadž tak církev svatá předpisuje. (Viz čl.: Těžké případy křtu z neodkladné potřeby A. I. příp.).

5. Obmyta má býti kůže hlavy, ne snad jenom navlhčeny vlasy. Sv. Alfons, H. A., tract. 14. n. 11., k otázce: „an possit dari baptismus infundendo aquam super solis capillis infantis“ odpovídá: „Negant nonnulli, sed communius id admittunt theologi, quia licet capilli non sint animati, non sunt tamen pura excrementa sed verae corporis partes, ut est etiam cutis exterior, quae nec est animata et tamen super ipsa infunditur aqua Baptismi. Quare in casu necessitatis bene potest et debet dari Baptismus super capillis sub conditione, et tanto magis debet dari super pedibus aut digitis aut aliis partibus minimis corporis“.

6. Křest na šatech udělený jistě jest neplatným.

VIII. *Formule křestní.* — 1. Křestní formule zní: Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Duchu Svatého. Na této formě nesmí nic změněno, ani vynecháno, ani přidáno býti. Rit. Rom. dí: „Quoniam Baptismi forma his verbis expressa: Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii et Spiritus Sancti, omnino necessaria est, ideo eam nullo modo licet mutare, sed eadem verba uno et eodem tempore, quo fit ablutio, pronuntianda sunt“. Slovy: „Já tě křtím“ vyjadřuje přísluhovatel úkon, a slovy „ve jménu Otce i Syna i Duchu svatého“ každá ze tří

božských osob zvláště se jmenuje, jak to Kristus Pán svatým apoštolům výslovně přikázal. (Mat. 28. 19.).

2. Budiž tu upozorněno, že některé babičky slova: „Já tě křtím“ vynechávají, jak samy se přiznaly.

Návod bisk. (čl. 8) praví o tom: „Iterato obstetrix mo-
neatur, ut super infantulum baptizandum intra ipsam aquae
infusionem totam integramque formam sacramentalem recitet,
nullo prorsus vocabulo omisso. Praesertim inculcandum est
enixe, ne omittant verba: „Ego te baptizo“; in hanc vero
institutionem eo accuratius est insistendum, quod nonnullae
obstetrices circa ritum administrandi sacramentum, a se usi-
tatum, interrogatae et examinatae, in repetenda baptismatis
forma verba: „Ego te baptizo“ mox pronuntiarunt, mox omi-
serunt, quin adverterent, per eam omissionem formam esse
mancam“.

Poznámka. Srovnej větu 27. zavrženou pap. Alexandrem
VIII. 7. prosince 1690: Valuit aliquando baptismus sub hac
forma collatus: In nomine Patris etc. praetermissis illis: „Ego
te baptizo“.

3. Před jména jednotlivých božských osob nepřidává se
slovo „Boha“, jak mnohé babičky si navykly, ani se na konci
křestní formule nepřipojuje slovo „Amen“, ježto se přesně dle
předpisu církve řídití jest.

4. O křestních formulích podmíněných viz příští článek:
Těžké případy křtu z naléhavé potřeby.

5. Křest platí, když babička při polévání dítěte přede-
psanou formuli říká, ale podmínku: žiješ-li, jsi-li schopen, ne-
jsi-li ještě pokřtěn jen v myšlenkách připojuje. Přece
však lépe učiní, když i podmínku výslovně vyřkne.

6. Při zkoušení babiček se ukázalo, že mnohé z nich
křtily s podmínkou do budoucnosti se vztahující, jako na př.
Já tě křtím nebudeš-li později od kněze pokřtěn. Tako-
vou podmínkou platnost křtu zcela vážně jest ohrožena.

IX. *Polévání a říkání formy musí se státi současně a
od téže osoby.* — Návod bisk. čl. 8. praví: „Quum certissime
constet, in baptismate qualicumque verborum prolationem et
aquae infusionem simul fieri oportere, in hac parte obstetrix

quanta maxima diligentia instituenda est. Doceatur ergo verba „Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti“ esse proferenda uno et eodem tempore, quo fit ablutio; ablutio vero trina fiat, ad singula nomina divinarum Personarum“.

Kdyby jedna osoba vodu na hlavu dítěte třikrát ve způsobě kříže lila, a jiná osoba při tom křestní formuli vyřkla, není dítě pokřtěno, ježto svatý křest obojím úkonem, od jedné a téže osoby současně provedeným, vykonán býti musí. Praví Rit. řím. (de forma bapt.): „Trina ablutione caput baptizandi perfundatur vel immergatur in modum crucis, uno et eodem tempore, quo verba proferuntur, et idem sit aquam adhibens et verba pronuntians“. A Instr. Epis. (čl. IX.) di: „Docenda obstetrix omnino necesse esse, ut una eademque persona simul et aquam infundat et verba formae proferat. Caveat ergo ne hoc negotium partim sibi reservet, partim alicui praesenti, v. gr. medico, demandet, sed utrumque agat, aut totum alteri, utique ad agendum idoneo, relinquat“.

X. *Zbytečné zdržování křtu z potřeby.* — Při křtu z naléhavé potřeby nemá se babička zbytečně zdržovati: 1. ani posiláním pro svěcenou vodu, jak již zmíněno bylo; 2. ani shledáváním kmotra, anť žádného není třeba; 3. ani vyšetřováním, jakého pohlaví jest dítě; 4. ani přeptáváním, jaké křestní jméno má býti uděleno. S. Alphons., Homo Apostol. tract. 14. num. 38., píše o tom: „In baptismo privato non adest obligatio adhibendi paternos juxta communem sententiam. Návod biskup. člán. 8. praví: Moneantur obstetrices in baptismate privato de necessitate conferendo nihil cogitandum esse de nominis impositione, et superfluum esse disquirere, quis sit infantis sexus“.

Ačkoliv při křtu z potřeby žádných kmotrů není třeba, přece jest žádoucí, aby jedna nebo dvě osoby přítomny byly, aby později kněz tím jistěji posouditi mohl, zdali křest platně udělen byl, ve kterémžto případě pak ovšem ani s podmínkou opakován býti nesmí. „Desiderabile est, ut baptismo in casu necessitatis administrato una vel altera persona praesens adsit, cujus testimonio sacerdos facilius et tutius rescire possit, num vere et valide baptismus collatus fuerit, quo com-

perto baptismati sive inconditionate sive sub conditione iterando locus esse nequit“. (Inst. Epis. art. VIII.) Osoby zbytečné (zvláště pak mládež) mají ze světnice rodičky býti odstraněny. „Instante partu a puerperae cubiculo otiosas aut non necessarias personas excludere prudenter satagat obstetrix“. (l. c. art. I.).

XI. *Doplnění obřadů.* — 1. Uděluje-li křest z potřeby laik nebo klerik, mající nižší svěcení než diakonát, má se zdržeti všech ostatních jinak předepsaných obřadů a užití vody obyčejné nebo svěcené ke kropení. „In necessitate si laicus vel clericus diacono inferior baptizet, ab omnibus caeremoniis abstinere debet. (De Herdt, S. lit. prax., tom. III. n. 160.). „Non licet ei baptizare in aqua baptismali, sed in aqua communi vel benedicta pro aspersione fidelium“. (l. c. n. 149.)

2. Koná-li však křest z potřeby diakon nebo kněz, rozeznáváti dlužno, děje-li se to ve chrámě, nebo mimo chrám.

A. Křest z potřeby v kostele:

Když dítě do chrámu přinesené je tak slabé a nemocné, že brozí nebezpečí, aby nezemřelo dříve, než všechny obřady budou vykonány, tu:

a) kněz, diakon, jenom se otáže, zdali již něco vzhledem ke křtu se stalo, načež

b) ihned, vynechaje všecko ostatní, křest uděluje formou prostou neb dle okolností s podmínkou, vodou křestní, polévaje dítě na hlavě ve způsobě kříže třikrát nebo v nutnosti jen jednou.

c) Žije-li pak ještě dítě, maže je sv. křížmem na temeni, klade naň roucho bílé, a podává rozžatou svíci.

d) Nyní teprve, jestli dítě zatím nezemřelo, doplní obřady, jež křtu předcházejí, aniž by však doplňoval dvojnásobné polévání, když dříve nucen byl pokřtiti jediným politím.

B. Uděluje-li kněz křest z potřeby mimo chrám:

a) má taktéž vynechati předchozí obřady, i kdyby dítě tak dlouho vydrželo;

b) vykonav křest jak s hora sub A. b) udáno,

c) maže dítě křížmem, klade naň roušku a podává svíci.

d) Když se dítě pozdravilo, má býti do chrámu přineseno a zde teprve doplní se obřady. (S. R. C. 23. Sept. 1820.).

Rit. Rom. o té věci dí (de bapt. parvulis): „Opportune parochus hortetur eos, ad quos ea cura pertinet, . . . ut iis, qui ex necessitate privatim baptizati sunt, consuetae caeremoniae ritusque suppleantur, omissa forma et ablutione“. Rubrika rit. praví: „Ordo supplendi omissa super infantem baptizatum: Cum urgente mortis periculo vel alia cogente necessitate, parvulus sacris precibus ac caeremoniis praetermissis fuerit baptizatus, ubi convaluerit vel cessaverit periculum et ad ecclesiam delatus fuerit, omissa omnia suppleantur“. Pražský sněm z r. 1860. tit. IV. cap. 2. stanoví: „Si in mortis periculo baptizati supervixerint, deferantur ad ecclesiam, ut sacrae caeremoniae suppleantur, cum baptismus in casu necessitatis, etiam a sacerdote, in domo privata collatus, absque sacris ritibus, qui essentiam actus solemniorem et augustiorem reddunt, ministrandus sit“. Důvody tohoto předpisu udává De Herdt: (Sacrae Liturgiae Praxis, tom. III. n. 164.): „quia, quamvis baptizatus jam gratiam sanctificantem receperit, istae tamen caeremoniae et preces valent ad uberiolem gratiae effectum tota vita percipiendum, et auxilia conferunt opportuna contra infestationes daemonum, quibus fideles tota vita impugnantur“. (Vid. Catal. in Rit. rom. tit. 2. c. V. § 1.).

Církev a stát uherský od r. 1848.

Nástin historicko-kanonistický, který napsal Dr. *Frant. X. Novák*. C. SS. R.

(Pokr.) Výnos Csákův vyvolal v Uhřích pravou bouří nevole. Přední o to zásluha, že věc se neprospala, a že katolíci uherští (i sami někteří biskupové) ze svého bezstarostného klidu byli vyburcováni,*) náleží opět kardinálovi Simorovi. Ten poznává celou nebezpečnost okamžiku, ze svého nejbližšího okolí poslal a ve vídeňském „*Vaterlandu*“ otisknouti rozkázal dopis,**)

*) Authentická zpráva *privátní*. Sám vídeňský nuntius *Galimberti* nevšiml si na ten čas nebezpečnosti výnosu, až ho z Říma upozornili na článek ve „*Vaterlandu*“ 1. dubna 1890 uveřejněný, o němž hned bude řeč.

***) Authentická zpráva *privátní*. Dopis je osištěn ve „*Vaterlandu*“ ze dne

který jako blesk celou situaci objasnil. (Původce dopisu zůstal ovšem skrytým). Výsledek dopisu byl i ten, že na schůzi biskupské, kterou po té kardinál Simor na den 12. dubna t. r. do Buda-Pešti svolal, *nevyřízena věc definitivně a ve smyslu vlády* (jak se k tomu schylovalo), nýbrž že uzavřeno *předložiti záležitost sv. Otci do Říma* a mezi tím podati kněžstvu nižšímu návod, podle něhož by se, než Řím rozhodne, zachovati *mohlo* (t. zv. „*interim*“).*)

Klerus nižší zavrhl biskupské interim ze dne 12. dubna 1890 a ustanovil se na více než 100 dekanátních schůzích, že je odhodlán i dále udíleti křest sv. dítkám z manželství smíšených a že vládou žádaných vysvědčení o křtu vydati („průvodní list do pekla vystaviti“) nikterak nemíni.***) Zatím se o věci vyjednávalo v Římě. První rozhodnutí o tom oznámil kardinál státní sekretář *Rampolla* primasovi Simorovi ze dne 7. července l. 1890. Rozhodnutí bylo proti Csákymu.***)

1. dubna 1890 a nazývá výnos Csákův: „*die unglücklichste Verordnung, die bis jetzt in der Angelegenheit der gemischten Ehen in Ungarn erlassen wurde*“. „*Sie ist nichts anderes als eine einfache Confiszierung des natürlichen Rechtes der Eltern über die religiöse Erziehung ihrer Kinder zu verfügen*“ (místa označena dle orig.)

*) „*Interim*“ primasa Ostrihomského je v plném znění uveřejněno v *Archiv*, t. 64. (r. 1890.) str. 218. s. Tam se dovoluje: „*Mature itaque pensatis... omnibus circumstantiis ec difficultatibus, in eo coalitum fuit, ut de prolibus, de quibus loquitur et agit ministeriale rescriptum, testimonium exaretur et ad locum ministeriali rescripto designatum transponatur secundum schema subnexum...*“ Většina biskupů jiných téměř slovy oznamovala „*interim*“ svému duchovenstvu.

***) Bližší v *Archiv*, t. 64. l. c. Tamtéž se nazývá jednání nižšího duchovenstva uherského *hodno vyznavačů prvních dob křesťanských* (p. 222.) *Histor. polit. Blätter*, t. 108. str. 192. s. a *Archiv*, l. c. str. 221. praví, že ta ustauovení nižšího kleru sice ne formálně, ale u věci značí vzpouru (*Auflehnung*) proti konferenci biskupské. Tam ze zapomíná, že „*interim*“ *dovolovalo* se tak zachovati, ale *nenutilo*; i na to se též zapomíná, že ve chvíli horečného rozbouření myslí slova se neberou na zlaté vážky.

****) Otištěno v *Archiv*, t. 65. r. 1891 str. 184. 5. Na otázku biskupů uherských:

I. *An tolerari possit, ut parochi catholici pareant praecepto sibi imposto per eandem epistolam circularem, ut denuntient ministris heterodoxis*

Vláda, která potajmu o tom byla zpravena, hleděla získati času a nabízela *modus vivendi*. Faráři neměli zasílati křestní listy z přímá protestantským pastorům, ale *stoličním soudcům*. Ve věci se tím ovšem nezměnilo ani zbla. Kard. Simor, aby se před dvorem a vládou kryl, i tuto nabídku ohlásil do Říma, prose o další poučení. Dostalo se mu ho připisem opět Rampollovým ze dne 26. září 1890, a opět záporně.*) Tu konečně i Csáky přiznal barvu, a prohlásil (oproti svým prvějším ujištěním) v sezení dolní sněmovny dne 18. listopadu t. r., „že od nařízení svého (ze dne 26. února 1890) upustiti nikterak nemíní a že je provésti zamýšlí.“**)

Nyní odhodláno se i se strany církevní jednati bezohledně. Primas Simor svolal biskupy uherské ke společné schůzi na 16. prosince 1890***) a dal zároveň tisknouti oba zmíněné dekrety římské (ze dne 7. července a 26. září), aby je shromážděným odevzdal (dosud kromě vlády o nich nikdo nebyl zpraven). Na schůzi samé vypracován společný pastýřský list biskupů uherských; dále usneseno, aby ten list pastýřský byl s oběma již jmenovanými dekrety římskými oznámen lidu†),

baptismos infantium, qui ex matrimonis mixtis nascuntur“ odpověděno „negative.“

K tomu rozhodnutí římskému poznamenávají *Histor. polit. Blät.* t. 108. p. 194: „Gewiss wäre es für die Regierung ein vernichtender Schlag und Oel in das Feuer der damals schon hochgehenden Bewegung des Curatclerus gewesen, wenn . . . sie (die Entscheidung) allsogleich publiziert worden wäre“.

*) *Archiv.* l. c. p. 185. ss. Ku konci píše kard. Rampolla: „Demum facere non possum, quin Eminentiae Tuae (Simorovi) significem *molestum atque acerbum audisse Summo Pontifici* nuncium eius rei, quam Minister religiosus negotiis praepositus affirmavit, *aliquot nempe episcopos quatuor abhinc annis permisisse parochis dioecesium suarum, ut testimonia baptismatum . . . transmitterent ministris heterodoxis, eosdemque ab ipso nobili Viro rogatos* (od ministra), *antequam circularem epistolam* (ze dne 26. ún. 1890.) *mitteret, respondisse, nihil obstare, quominus a parochiis totius regni haec transmissio fieret. Vix est, ut Te doceri oporteat, hanc agendi rationem vehementer a S. Sede fuisse improbatam.*“

**) „*Vaterland*“ ze dne 19. listop. 1890. č. 317. Srovnej též č. 320.

***) „*Vaterland*“ č. 344. 1890.

†) „*Histor. polit. Blätter*“ t. 108. str. 196. s.

a aby zároveň 18. prosince v panské sněmovně bylo učiněno společné energické prohlášení episkopatu uherského proti nařízení Csákovu, jemuž (prohlášení) že se konservativní většina sněmovny přidá, bylo nepochybným. *Porážka vlády byla tu neodvratitelná.**) Vláda o tom zpravěna, prosila skrze presidenta ministerstva, hraběte Szápáryho, samého mocnáře, aby jak možná nejrychleji v její prospěch zakročil. To se i stalo, na *výslovné přání královo* upuštěno i od onoho prohlášení ve sněmovně magnátské i od vydání pastýřského listu a od publikace dekretů.***) Vyjednávání mezi církví a vládou konala se dále. Měsíc později *umřel kardinál Simor*.

Ostatně platilo ještě tehda na Uhersku pro katolíky *církevní právo manželské*. Církevní soudy též rozhodovaly nejen o přích manželských (*causae matrimoniales*), nýbrž i *věcech časných*, pokud s manželstvím souvisely. Pře manželské smíšené po 45:1868 náležely arci před soudy světské. Ženatý katolík, který přestoupil na víru jinou, byl dle § 8. čl. zák. 53:1868 prost všech závazků k církvi katol., a mohl vstoupiti do nového manželství („*sedmihradské*“ nebo i „*klausenburské*“ sňatky), když napřed soud církevní protestantský první jeho manželství byl prohlásil neplatným.***)

IV. Konec boje o křest dítek „vychvácených“ Zákony církevně politické z let 1894 a 1895.

Co takto boj o křest dětí „vychvácených“ vždy širších nabýval rozměrů, stál od března 1890 v čele vlády šlechetný sice, ale slabý a poddajný katolík hrabě Julius Szápáry.†) Szá-

*) „*Histor. polit. Blätter*“ t. 111. str. 129. cfr. „*Vaterland*“ č. 346.

***) „*Magyar Allám*“ 1890. č. 296. publikoval oba dekrety bezprávně a předčasně. Kard. Simor byl slíbil císaři osobně, že jich ještě v tajnosti zachová. Odtud nevole ve všech listech katolických. Srovnej *Archiv*, t. 65. r. 1891. str. 187. „*Histor. pol. Bl.*“ t. 111. l. c. a „*Vaterland*“ č. 346. — Úředně ohlášeny dekrety kleru teprv po biskupských konferencích od 15.—18. prosince 1892. Tehdáž teprv odvoláno též úředně t. zv. „*interim*“ z r. 1890. *Histor. polit. Bl.* t. 111. str. 301.

****) *Staatswörterbuch* (oestereichisches) s. v. *Konkordat* (*Vering*).

†) K vůli lepšímu přehledu stůjž zde pořádek ministerstev uherských té doby:

páry, který byl dal v Římě ujistiti, že nedopustí, aby v Uhřích došlo na opravdový „boj kulturní“, poctivě se snažil zápletky církevně politické s jak možná nejmenší pro církev ztrátou urovnati. Že se mu nepovedlo, nemalou vinu nese liberalní katolík, hrabě Albert *Apponyi*. Ten měl dne 27. září 1891 v Jassberény před voliči svými programní řeč,*) ve které horoval za pokrok státoprávní a církevně politický, a ve které vypověděl vládě Szápáryho vojnu až na nůž, pokud by pokroku toho nebyla dbala. S Apponyim spojil se vůdce krajní levice maďarské, Géza *Polonyi*.***) *Od té chvíle sledovati v politice vládní rozhodný obrat, jen že, Bohu žel, ne k lepšímu.*

Dne 27. října 1891 zasedl na stolec primasů uherských v Ostrihomě dosavadní arciopat sv. Martina, Claus *Vaszary*. Ten samý asi čas sestavena, nepochybně následkem řeči jassberénské, *anketa*, která se měla zabývati ministerskou předlohou *o sňatcích z nutnosti civilních* (Noth-Civilehe). U porovnání se zákony později přijatými nesla se předloha duchem velice mírným, zachovávala v principu i nerozlučnost manželství***), avšak i tak již sama v sobě byla příznakem povážlivým. Dne 9. listopadu 1892 *odstoupil*, nemoha bouří církevně politických podolati *a nechtěje se kalvínům zaprodati*,†) hrabě *Szápáry* vlády; lépe by byl učinil, by rozpustě parlament, nové volby byl vypsal za hesla manželství civilního — jak věci tehda stály, bylo vítězství jeho nepochybno. Zatím se

Koloman *Tisza* (kalvínský papež — jinak nevěrec) 15 let, odstoupil brzo po výnosu Csákové. Od března 1890 — listop. 1892 hrabě *Szápáry*. Od listop. 1892 — června 1894 *Wekerle* (po prvé). Od června 1894. do ledna 1895 „rekonstruovaný“ kabinet *Wekerlův* (po druhé). Od ledna 1895 *Bánffy*.

*) Viz „*Vaterland*“ č. 267. (příloha), ze dne 29. září 1891.

***) „*Vaterland*“ č. 268 ze dne 30. září 1891.

****) „*Vaterland*“ č. 285. ze dne 17. října 1891.

†) „*Vaterland*“ č. 313 ze dne 11. listop. t. r., pak č. 314 *tamtéž*, ze dne 12. t. m. V ministerské radě konané o civilním manželství bezprostředně před odstoupením hlasoval *Szápáry proti*.

jednak v Římě, jednak s nuntiem vídeňským vyjednávalo dále.*)

Dědictví Szápáryho nastoupil 17. listopadu 1892 katolík a svobodný zednář Dr. Alexandr *Wekerle*. Ministerium kultu podržel i na dále *Csáky*. Dne 22. listopadu vyložil *Wekerle* před oběma sněmovnami, jakou cestou míní ukliditi zápletky politické. Program jeho obsahoval všech oněch pět zákonů, které později pode jménem „církevně politických zákonů z r. 1894 a 1895“ tak smutné pověsti nabyly.**)

Líčiti, jak *Wekerle* vždy většího se odvažuje***), ani podskoku a násilí se neštítal, aby při vládě se udržel a co zamýšlel provedl, přesahovalo by meze této stati, a bylo by i zbytečno, ježto u živé všech paměti ještě trvá. Jen výsledek záhubné činnosti *Wekerlovy* budiž zde krátce uveden. Jsou to ony „*zákony církevně politické z let 1894 a 1895*.“

1. *Zákon o závazných (obligatorních) sňatecích občanských* (čl. zák. 31 : 1894.)†) Pokud mi známo, není žádný jiný zákon manželský států křesťanských tak velmi vzdálen práva manž. církevního jako zákon ten. Pomineme-li překážky již zákonem přirozeným stanovené, zná čl. z. 31 : 1894 tyto překážky manželské *rozlučující : nedospělost* (do skončeného 18. nebo (u děvčat)

*) *Histor. polit. Blätter*, t. 111. p. 130. a 199. O smířlivých pokusech biskupů uherských tamtéž str. 202. ss.

***) „*Vaterland*“, č. 325. v. d. 23. listop. 1892. Vůbec zasluhují články a lokálky uherské „*Vaterlandu*“ z těch let boje největšího povšimnutí. Psány neb i inspirovány byly často bezprostředně od hodnostářů církevně vysoko a nejvýše postavených.

****) Zdá se, že *Wekerle* z počátku koruně se zavázal církevně politické zákony provésti měrou jak nejneškodnější. Naraziv na odpor a nechtěje se vzdáti moci nabyté, jednak též lákán lichocením nepřátel církve, pouštěl se dál a dále, až došel krajností. — Ostatně srovn. o programu *Wekerlové* *Histor. pol. Bl.* t. 111.

†) K literatuře *katolické* o sňatecích občanských budiž tuto uvedeno: *Archiv*, t. 69. r. 1893. str. 333 ss. (*Dvě memoranda primasa Vászáryho*, jedno ku *králi* a druhé ku *vládě*, ještě před přijetím zákona o sňatecích civilních. Mimochodem tu budiž poznamenáno, že v *radě korunní*, když se bezprostředně jednalo, má-li se zákonem ustanoviti manželství z *donucení civilní*, nebo *obligatorní*, a když císař jen čekal, že primas se

16. roku,*) *nedostatek náležitého svolení* u osob pod mocí otcovskou nebo poručenskou postavených,**) (církv. právo zde stanoví překážku *zakazující*), tělesné *příbuzenství* (ale jen v pokolení přímém, pak mezi bratry a sestrami, mezi těmi- též a některými z jich dětí = in linea 2. collateralitangente 1.),***) *švakrovství* (ale pouze v pokolení přímém),****) *zločin†*) (částečně odchylné od církve); manželství bratranská, adoptivní, *kněží a řeholníků* jsou pouze *zakázaná,††*) ale nikoliv neplatná atd. Dopustil-li se některý z manželů *cizoložství, utekl-li* přes dobu více než 6 měsíců svému druhu, *ohrožoval-li* druhého na životě neb zdraví, vede-li *život nemravný* a pod., může manželství býti *rozloučeno.†††*) To asi dostačí k charakterisování toho zákona, na nějž Maďaři jsou tak pyšní.

vysloví pro první, aby se toho mínění uchytil. byl kardinál pro manželství civilní obligatorní — omyl, ku kterému se již Deák přiznával a který ještě dnes na Uhersku je běžným). *Archiv*, t. 70. r. 1893. str. 265. (*memorandum* sv. Otce z téže příčiny podané) a *tamže* str. 338. (odpověď sv. Otce biskupům uherským). *Rozvrh* zákona o civ. sňatcích nalézá se v *Archiv*, t. 71. r. 1894. str. 277. ss. Posudek toho rozvrhu (pro „apošt. krále“ od kard. *Schlaucha*) *tamže* str. 135. ss. Kromě toho *Archiv*, t. 71. str. 135., str. 305., tom. 73. r. 1895. str. 305. ss. i str. 368.; *Laurin*, *Ius matrim.* p. 114. ss. etc. Na stanovisku *nekatolickém* stojí: *Isidor Schwartz v Jurist. Blätter*, Vídeň. č. 42. a č. 44. *tentýž*, *Die geschichtl. Entwicklung des ungar. Eherechtes v Ungarische Revue*, t. 14. r. 1894. str. 178. ss.; *tentýž*, *Die Nothwendigkeit des einheitlichen staatlichen Eherechtes in Ungarn. v Ung. Revue*, t. 15. r. 1895. str. 54. ss. *Zeitschrift f. ungar. öffentl. u. Privatrecht*, Budapest, t. 1. r. 1895 str. 4. atd. (4 pokračování) přináší poučný článek (ve smyslu vlády) *Das ungar. Civilehegesetz (Regierungsentwurf)* — článek ostatně je nedokončený. *Márkus*, *Die ungar. kirchenpolit. Gesetze (mit Einleitung) v Zeitschr. f. ungar. Öffentl. u. Privatr.* t. 2. r. 1896, str. 24. ss. (vyšlo též o sobě v příručné knížce). *Tóth Kaspar*, *Internationale Beziehungen des ungar. Eherechtes*, *Zeitschrift f. ungar. Recht*, r. 1896 str. 62 a t. 3. r. 1897 str. 87.

*) § 7. — **) §§ 8., 9. 10. — ***) § 11. — ****) § 11. — †) § 13. — ††) §§ 17., 18., 25. atd. — †††) §§ 75.—80.

2. *Zákon o náboženské výchově dětí ze smíšených manželství* (článek zák. 32 : 1894).

Tímto zákonem vlastně měl býti odklizen spor o křest dětí „vychvácených“. Zákon nepřipouští vůbec, aby dívky neměly náboženství. Manželé smíšení mohou ještě před uzavřením sňatku jednou pro vždy ustanoviti, aby všechny děti následovaly buď náboženství otce nebo matky. Neučiní-li však takového ustanovení, musí býti chlapani vychováni ve víře otce svého, děvčata zas následují matky. Děti nemanželské mají se vychovati ve víře matky.*)

3. *Zákon o státních matrikách* (čl. zák. 33 : 1894). Jak všeobecně známo, přijímá tím zákonem stát vedení matrik do správy výlučně svoji

4. *Zákon o volném vykonávání náboženském**)* (čl. zák. 43 : 1895) ustanovuje ve své části všeobecné, že na příště se může každý k jaké chce víře hlásiti, a pokud zákonům zemským neodporuje, víru svou i veřejně vyznávati. Nikdo nesmí býti pro víru svou na právech svých občanských zkracován. „*Zákony, které se vztahují ku katolíkům* (ritu latinského, řeckého, arménského), *evangelíkům* (obojího vyznání), *řekům nesjednoceným* (ritu srbského, rumunského), *unitářům a Israeliťům, zůstávají nezměněné ve své platnosti.*“ V kapitolách dalších jedná zákon o podmínkách, za kterých budoucně v Maďarsku náboženství některé může se státi uznáním, o přechodu z náboženství jednoho ke druhému a o t. z. *bezkonfessí*.

5. *Zákon o recepci Židů* (čl. zák. 42 : 1895). Jak jsme již shora podotkli, měli na Uhersku Židé již záhy jakousi vlastní autonomii, byli však až do nedávna náboženstvím jen „trpěným“. Článkem zák. 17 : 1867 postaveni jsou Židé na roveň s ostatními obyvateli uherskými, ale jen co do práv *politických*. Nábožensky srovnáni jsou s jinými vyznáními křesťanskými trestním zákonem r. 1878 (čl. zák. 5 : 1878), kte-

*) Krátce tu věc blíže vysvětluje *Reiner*, Ungarns Kirchl. Organisation v Zeitschr. f. ungar. Recht. t. 2. r. 1896. p. 171. s.

***) Až po přijetí čl. zák. 43 : 1895 musil každý Uher se přiznávati k některé z konfessí „přijatých.“ *Reiner* l. c.

rým se ochrana zákonná i na ceremonie židovské rozšiřuje. Ale toto uznání náboženské rovnoprávnosti Židů bylo jen *ne-přímé*, ne výslovné. To však bohatým, mocným Židům uherským nepostačovalo. Oni chtěli, aby náboženství jejich bylo zákonem výslovně uznáno za „přijaté“, čehož i r. 1895 článkem zák. 42. dosáhli. Následek této recepce židovské jest i ten, že nyní na Uhřích mezi *Židy a jinými vyznáními křesťanskými vládne „reciprota“*, vzájemnost, t. j. že není tu překážky manželské, že volno právě za těchže podmínek katolíkovu státi se Židem, jako protestantem atd.*)

Tak klesla „marianská říše“ sv. Štěpána na konci prvního tisíciletí svého trvání, byvši dosud říší křesťanskou, *do řady říší moderních, bezkonfessijních*. Křesťanský ráz státu, jeho zákonů a ústav setřen, *dvojí pak kříž na štítě uherském jakož i titul „krále apoštolského“ stal se anachronismem věčného podkladu postrádajícím.**)* (Dokončení).

O názorech profesora Schella.

Píše Dr. A. Podlaha.

(Pokrač.) Dosavadní způsob *vychovávání kléru* Schellovi se nelíbí. Není prý dobře, že se kandidáti theologie vychovávají v seminářích od světa úplně odloučených a od světských fakult a universit oddělených. Jest toho prý litovati již proto, že katolické spolky studentské, do nichž theologové nemají přístupu, nemohou při vši dobré vůli s úspěchem konati žádoucí katolickou propagandu na světských fakultách a nepřestují s dostatek idealismus, vědu a zbožnost. K úspěšné propagandě v kruzích studentských bylo by po mínění Schellově zapotřebí celé armády theologických, nábožensko filosofických a apologetických myšlenek, jež by jen příslušným počtem theologů z různých krajin mohla býti mobilisována. Studují ovšem na theologických fakultách německých i theologové z dioe-

*) Všecky ty zákony naléztí (cfr. supra) v Zeitschrift f. ungar. Rechf t. 2. r. 1896. (*Márkus*).

***) *Histor. pol. Bl.* t. 116. p. 874. s.

ceší cizích, kteří v semináři nebydlí a tudíž spolkového života súčastňovati se smějí. Takovýchto theologů, kteří ostatně prý často s velikou námahou dosahují od biskupů svých dovolení, aby na theologické fakultě universitní studovati mohli, jest příliš málo, než aby vliv jejich na ostatní studentstvo byl dostatečný.

Mají prý také styky studentů z různých krajín pocházejících vliv nadmíru vzdělavatelný a povzbuzující. Od šesti theologických fakult universitních očekává se prý, že uhájí a rozmnoží vážnost a význam katolické theologie v povšechném organismu universitním a vědeckém. K tomu však by bylo třeba také slušného počtu posluchačstva, kdežto dosavadní frequence theologických fakult universitních jest ve smutném kontrastu k fakultám ostatním. Jen theologické fakulty na universitách naskrze katolických mají prý větší frekvenci, ku které sobě prý však dopomáhají reklamou na úkor theologických fakult při universitách jiných. Této slušné frekvenci theologických fakult — tvrdí Schell dále — vadí v Německu ta okolnost, že biskupové zpravidla nedovolují svým theologům studovati bohosloví na universitních fakultách, nýbrž vychovávají je ve svých seminářích a lyceích. Tyto ústavy však prý ovšem co do vědeckosti universitním fakultám se nevyrovnají. Toto úzkostlivé izolování jest prý bezděčným přiznáním inferiority; vypadá to prý jako tiché doznání, že theologické vzdělání vlastně jen v bezpečné uzavřenosti seminárních škol odborných nebo nanejvýše exkluzive katolických universit dařiti se může. Dosavadní systém vychovávací prý takřka nedůvěřuje tomu, že by nynější theologické vzdělání svobodnějšímu ovzduší velikých středisk národního, mezinárodního a interkonfessionálních vítězně mohlo odolati anebo na ně příznivý míti vliv. I přimlouvá se Schell za to, aby němečtí biskupové aspoň menší části svých kandidátů theologie, hlavně těm, kdož chtějí nabyti hlubšího vzdělání, dovolili asi na dvě nebo na tři léta návštěvu katolicko-theologických fakult německých.*)

*) Schell, Der Katholicismus als Princip des Fortschritts. 6. vyd. 29—32.

Jak z uvedených právě vývodů Schellových jest patrné, liší se poměry theologických fakult v Německu poněkud od poměru theologických fakult rakouských. U nás na př. vůbec se nepřihází, že by biskupové jiných dioecésí českých dovolili svým bohoslovcům, aby na př. dvě léta studovali na theologické fakultě universitní v Praze. Na theologické fakultě Würzburšské, na níž Schell působí, bylo v letním semestru 131 studujících, z nichž 89 bylo bohoslovců domácích, tedy seminaristů, a 42 z dioecésí jiných (z různých částí sev. Německa a ze Švýcarska), kteří bydlili mimo seminář.*) U nás bývá t. zv. externistů, totiž bohoslovců mimo seminář bydlících, velice málo, a to hlavně jen v prvním ročníku; bývají to kandidáti, jichž žádost o přijetí do semináře byla odmítnuta, kteří však doufají, že po roce do semináře budou přijati, což se také obyčejně stává.

Máme-li na základě zkušeností u nás nabytých souditi o postulátech Schellových, musíme především konstatovati, že pobyt theologa mimo seminář v našich poměrech by se neosvědčil, a že naopak výchova seminářská nese blahodárné ovoce. Vědecké vzdělání nabyté na fakultě universitní nebo v semináři diecézním považuje se u nás za rovnocenné, kdežto Schell mluví o „prostřednosti seminářské systematiky („Die Miediocrité seminaristischer Systematik“).**) Ale ovšem od theologické fakulty universitní i u nás právem očekává se náležitá representace vědecká. Nadaným jednotlivcům umožňuje se v Rakousku příležitost ke hlubším studiím vědeckým teprve po dokončeném kursu theologickém tím, že posílání bývají do Vídeňského Frintanea nebo povolávání za adjunkty k fakultě bohoslovecké. Naproti tomu chtěl by Schell v Německu hlubšího vzdělání theologův dosíci volnou návštěvou theologických fakult universitních již v obvyklé době studijní.

Výborný znalec universitních poměrů v Německu, Würzburšský farář Dr. C. Braun, pronáší vzhledem k požadavkům

*) M. J. Viteau, „La faculté de théologie de Würzbourg“ v „Revue du Clergé français“ 1898. Nr. 93. str. 234.

***) Schell, o. c., 31.

Schellovým toto mínění: „Po mém názoru *nerí* bohoslovcům většího vzdělání *v theologii* vůbec potřebí; avšak v dobách, které mnohem méně požadavků na kněžstvo kladly, nežli doba nynější, přísně se žádalo, aby theologové *dva roky filosofie* a také i v předepsané míře *vědy přírodní* studovali a z předmětů těch přísně zkoušky skládali. Tím by umožněn byl také katol. sdružením studentským na universitách stálý styk s theologií, nač Schell právem největší vahu klade“.*) A na jiném místě praví: „Že co do vědomostí a všeobecného vzdělání kněžstva vždy větší požadavky se kladou, jest pravda; že plán i způsob studii bohosloveckých snesl by nejednu opravu, jest ode dávna přesvědčením mnohých.“ A dokládá, že by se i vyučovacímu způsobu, jehož professoři na theologických fakultách universitních užívají, mnohé výtky činiti mohly.

Přednosti výchovy seminární pěkně vykládá Dr. Höhler a správně podotýká, že mnohé utopické požadavky Schellovy v praxi ani uskutečniti by se nedaly. Na př. účastnění se studentského pospolitého života odnímalo by studujícímu theologie nadmíru mnoho času, jehož nutně potřebuje, má-li sobě náležitě osvojití ohromnou látku vědeckou. Höhler míní, že v Německu za daných poměrů studující theologie snáze nabude solidního vědeckého vzdělání v dobře vedeném semináři nežli na fakultě universitní,**) a dokládá, že biskupové němečtí nic proti tomu nenamítají, když nadaní mladí theologové po vysvěcení na kněžství, ač-li tomu nedostatek kurátního kléru nepřekáží, ještě jednou na university znamenitými profesorskými silami slynoucí jdou, aby se ještě hlouběji vzdělali ve směru, jenž individuálnímu jejich nadání odpovídá. (Pokrač.)

— S M Ě S. —

Kratší pojednání. — Rádce. — Kronika.

List biskupa Theony. Dokument pro dějiny antické. (Dokončení.) — Kdo opatruje soukromé jmění panovníkovo, nechť

*) Dr. C. Braun, *Distinguo*, 4. vyd. str. 93.

***) Dr. Höhler, „*Fortschrittlicher Katholicismus*“ oder katholischer Fortschritt? 3. vyd. str. 19.

všecko vede v řádném účtu a připraven budiž ze všeho vždycky spolehlivý počet vydati. Ať si všecko zapíše, možno-li ještě dříve, nežli někomu peníze vydá; nedůvěřuj nikdy paměti, kterážto rozličným zaměstnáním den ze dne rozptýlena jsouc, snadno zemdlí — tak i tobě se stane, nepoznamenáš-li si; — často tvrdíme rozhodně, že se něco stalo, což nikterak se nestalo. A nebudiž ono poznamenání psáno písmem zběžným, nýbrž takovým, jež snadno a jasně vysvětluje všecko a mysl zkoumajícího (účet žádajícího) bez namáhání a pochybnosti zanechává. A to všecko snadno zastaneš, zapsán-li bude kousek po kousku zvláště, kdy, od koho a kde co bylo přijato. Podobně i to, co jiným se (vydává) rozděluje neb na rozkaz panovníkův se spotřebuje, určitým pořadem nechť se roztrídí. Věrný a opatrný budiž služebník onen, aby se radoval Pán, že jej nad jméním svým ustanovil, a Krista nechť v něm oslavuje.

A nemenší pilnost a péči mějž onen, jenžto šaty a skvosty císařské spravuje; ať má o všech věcech seznam nejsprávnější a poznamená, které, jaké a kde jsou uloženy, kdy a od koho je přijal, je-li na nich skvrna nebo ne. Ať to všecko opatruje pečlivě, často přehlíží a často zkoumá, by tím snáze mohly býti rozeznány. Nechť má všecko připraveno a na snadě, žádá-li vladař nebo představený o nich zprávu, ať může dáti ze všeho účet nejsprávnější — avšak ať zachová všude poníženost a dobromyslnou trpělivost, by jméno Krista i ve věcech menších bylo pochváleno.

Podobně ať si vede onen, jehož poctivosti jsou svěřeny nádoby zlaté, stříbrné, křišťálové nebo skleněné buď k jídlu nebo k pití; nechť všecko roztrídí a zapíše a bedlivě spočítá, kolik a jaké drahokamy jsou na nich, s velikou opatrností ať všecko prohlédne, vše na svém místě a v čas uloží, s velikou pečlivostí ať dohlíží, komu co vydá, kdy od koho co přijme by se nestala mýlka nebo rozdrnění ohavné s větší ještě škodou ve věcech drahocenných.

Ten z vás zvláště bude vyznamenán za svou pílí, komu odevzdá panovník správu knih svých; zajisté z nabytého přesvědčení vybere si muže vážného a důležitých věcí schopného, jako Filadelfus Aristeia tajného komořího v této věci ustanovil a nejslavnější knihovny správu mu svěřil, jehož k Elazarovi s dary velmi bohatými vyslal pro písmo svaté, jakožto legata — týž dějiny sedmdesáti překladatelů dobře sepsal. Bude-li tedy kdo povolán z věřících v Krista k tomuto úřadu, nechť nepohrdá sám literaturou ani veleduchy pohanskými, pokud se císaři zamlouvají. Pochválení býti musí básníci pro vznešenost nadání, svrchovanost obrazů, zvláštní ohebnost ve výrazech a znamenitou výřečnost, řečníci, filosofové ve *svém oboru*, historikové, kteří pořad událostí, mravy a zařízení předků nám vykládají a pravidla života ze starobylých památek líčí.

Zajisté stane se pokus, aby i písmo svaté občas bylo pochváleno, kteréž nevšední pílí a velmi bohatým nákladem Pt. T. přeložiti dal do našeho jazyka, pochvalná zmínka bude učiněna někdy i o Evang. a Sk. Ap. k vůli božským proroctvím, může poznamenáno býti též o Kristu a ponenáhlu vyložena jeho božská podstata — všecko to může se podařiti pomocí J. Krista.

Knihovník musí znáti všecky knihy, které bude míti císař, ať často v nich čítá a dle seznamu řadou pěknou rozloží — bude-li třeba, by nové nebo staré byly přepsány, ať si získá písaře co *nejspolehlivější* a nebude-li jich, ať učené muže k opravení textu připraví a odmění se jim za práci dle zásluhy. Staré kodexy dle potřeby ať dá znova svázati a ozdobiti nikoli pouze pro zbytečný náklad, nýbrž spíše užitečnou ozdobou. Ať mu nepřichází na mysl, aby snad dával psáti na škarticiích (blánách) nachových a zlatými písmeny celé svazky, leč by zvláště císař poručil — ale všecko, co císaři milého, nechť s největší bedlivostí vykoná.

Ať se snaží dle možnosti s veškerou skromností, by císař četl nebo četbě naslouchal takových knih, které postavení a hodnosti a užitku spíše nežli pouhé zábavě svědčí. A proto ať je sám knihovník dříve pozná co nejlépe a častěji potom císaři pochválí a vědecké osvědčení i svědectví těch, kdož je odporučují, vhodným způsobem vysvětlí, by se nezdálo, že pouze na svém dobrozdání trvá.

Kdož však mají na starosti péči o tělo panovníkovo, budtež ve všem co nejochotnější, veselé tváře, někdy i vtipných žertů, avšak všecko v největší skromnosti, kterážto u nás u všech na prvém místě chvály hodna budiž, ať pozná panovník, že pochází ze samého náboženství Kristova. Budtež i vy všichni na těle i v oblecích čisti a úpravni, avšak nebudiž na vás znatelná zbytečnost nebo přemrštěnost, aby křesť. pokora vámi nebyla pohaněna. Všecko budiž v určitou dobu připraveno a přesným pořádkem co nejlépe rozděleno.

Ať zavládne mezi vámi pořádek a bedlivost, aby se nestalo zmatení v práci nebo ztráta věcí nějakým nedopatřením, příhodná místa ať se upraví a rozdělí dle vhodnosti a rozlohy prostorné (Podřízení) sluhové vaši budtež co nejpočestnější, skromni a vám nejlépe se hodící, kteréžto v pravé nauce s veškerou trpělivostí a láskou Kristovou vzdělávejte a učte; kdyby však vašich nařízení nedbali nebo si jich málo vážili, odstraňte je, aby netečnost jejich jaksi na vás nepůsobila. Vždyť někdy vidíme a často slyšíme, jak ničemností služebníků i pánové jsou ve zlou pověst uváděni.

Kdyby snad navštívil císař císařovnu nebo opáčně, mějtež oči i slova na stráž a způsoby vaše ať jsou nejspořádanější, ať vidí paní vaši ochotu a skromnost, ať to vidí její průvodčí i společnice, ať si toho všimnou s podivením a zároveň ať

pochválí J. K. ve vás. Řeč vaše budiž skrovná a skromná a náboženstvím jako solí kořeněna. Ať není mezi vámi nenávisti nebo hádek, kteréžto by vás zavedly ve zmatek a nesvornost; tím byste vešli v nenávist panovníka i K. (pána neb. i pozemsk.) a dostali byste se v největší opovržení — celá stavba naše by se sřítla.

A ty, můj Luciane přemilý, moudrým jsa milerád, snes se s nemoudrými, by i oni moudřími se stali.

Nečiňte nikomu obtíží a k hněvu nepodněcujte. Děje-li se vám křivda, pohleďte na J. K. a jakož sami žádáte, by vám odpustil, i vy odpusťte jim a potom teprve všecku nenávist vykořeníte a hlavu starého hada potřete, jenž vašim dobrým skutkům a počínáním s veškerou lstí činí úklady. Nezapadej slunce, byste ve vhodnou chvíli nepřčetli něco ze svatých čtení a nerozvažovali a vůbec se nevzdalujte písem svatých — nic tak duši nesytí a mysl neúrodní jako svatá čtení. Avšak nejvíce onen z nich hleďte čerpati užitek, byste na základě trpělivosti spravedlivě a zbožně, t. j. v lásce ku Kristu povinnosti své konali a pomíjitelnými věcmi všemi pro zaslíbení věčné pohrdali, kterážto zajisté všecken smysl a rozum lidský převyšují a i vás ve věčnou blaženost uvedou. Buď zdrav a šťasten v Kr., můj Luciane. *Dr. Frant. Doubrava.*

Litanie o nejsv. Srdci Ježíšově. — Jan Robert, biskup marseillský, podal r. 1898 Apoštolské Stolicí zprávu, že v jeho diecési zvláštní oblibě těší se litanie o Nejsv. Srdci Ježíšově, a to zejména z té příčiny, poněvadž tam panuje mínění, že modlením se těchto litaní r. 1720 Marseille od moru ochráněna byla. Žádal pak biskup marseillský, aby Apošt. Stolice litanie tyto schválila a dovořila, by se směly veřejně modliti v diecési jeho. Poněvadž již před tím podobnou prosbu projevila kardinál Adolf Ludvík Perraud, biskup autunský (Augustodunen.), vzaty byly zmíněné litanie na rozkaz sv. Otce ve zkoumání posvátným sborem obřadovým, jenž prohlédl ještě jedny tou dobou známé litanie o Nejsv. Srdci Ježíšově, upravil je a šest invokací přidal, aby dosaženo bylo počtu třiceti tří invokací na památku a ke cti třiceti tří let života, která Božský Spasitel na této zemi strávil. Po návrhu S. R. C. schválil sv. Otec takto upravené litanie a dovolil, aby veřejně v kostelích a kaplích modleny a zpívány býti směly v diecési marseillské, autunské a v celém řádu Navštívení Panny Marie. Dovolení toto prohlášeno dekretem S. R. C. z 27. června 1898 Massilien. V dekretu pak přiloženo schema těchto litaní o 33 invokacích, majících po trojím Agnus Dei, známý verš „Jesu mitis et humilis Corde“ a odpověď „Fac cor nostrum secundum Cor tuum“. Modlitba končí závěrem větším („qui

tecum vivit et regnat in unitate“, kdežto u litaníí Ss. Nominis Jesu jsou modlitby dvě, z nichž končí druhá závěrem *menším* „qui vivis et regnas in saecula saeculorum“, rovněž tak i orace po litaníích de B. M. V. „Concede“ ukončena závěrem *menším*).

Brzy na to žádaly o dovolení veřejné modlitby těchto litaníí též jiné diecése; jedna z prvních vyžádala si je arcidiecése solnohradská a u nás diecése královéhradecká. Když žádosti takové, od biskupů, řeholí a bratrstev podávané, dostoupily počtu velikého, rozšířil sv. Otec Lev XIII. dovolnost veřejné modlitby těchto litaníí na celý svět, chtěje vyhověti těmto tak mnohým prosbám a sám nad to pomýšleje celý svět zasvětití Božskému Srdci Ježíšovu, k němuž vroucí zbožností lne a od Něhož doufá pomoci v nesčetných bédách, jimiž celý svět jest na všech stranách tísněn, jak nám hlásá dekret S. R. C. z 2 dubna 1899 Urbis et Orbis. Litanie tyto o Nejsv. Srdci Ježíšově obdařil sv. Otec odpustky 300 dní a přeje si, aby tam, kde diti se bude slavné zasvěcení se Nejsv. Srdci, třídení pobožnost byla konána a při ní tyto litanie se modlily. Pro Pražskou arcidiecési vydán od nejd. ordinariátu překlad těchto litaníí a uveřejněn v Ordinariát. listě Pražském z r. 1899. č. 15.

Frant. Hrubík.

Liturgica o zpěvu církevním. — Výnosem S. R. C. z 31. ledna 1896 jest přísně poručeno, aby *jazykem latinským* se zpívaly při *slavné mši sv. s assistencí* (missa solemnis) veškeré částky stálé a měnlivé, jak je obsahuje římský graduál.

Nejnovějším pak rozhodnutím S. R. C. z 25. června 1898 jest stanoveno, že výnos z 31. ledna 1896 platí i *pro zpívanou mši sv. bez assistence jáhna a podjáhna* (missa cantata), čímž sbor pěvecký povinen jest přednáseti při zpívané mši sv., ať jest pouze *missa cantata* nebo *missa solemnis*, všechny stálé a proměnlivé částky jazykem latinským.

Poněvadž má toto rozhodnutí velikou důležitost a závaznost, následuje i jeho znění: „Relatum fuit S. R. Congregationi, morem extare in dioecesi Plocensi atque in nonnullis aliis Poloniae dioecesibus, quo in Missis cum cantu sine ministris Diacono et Subdiacono, organarii, qui et cantores sunt, solum responsa Celebrantí, uti „Amen“ — „Et cum Spiritu tuo“ exequuntur latino sermone; et dum alia, uti Introitus et Kyrie, omittant, reliquo Missae tempore varias cantilenas *vernaculas* devotionem foventes et non semper Missae consonantes cum organi sonitu cantant“. Hinc expostulatum fuit ab ipsa Congregatione:

1. Utrum praedictus usus *cantilenarum* adprobari vel saltem tolerari possit?

2. Utrum in Missis cantatis *sine* Ministris sacris, organarii et chorus debeant semper exequi cantu vel voce intelligibili cum organo *omnes partes* ex Graduali Romano?

Et eadem S. Congregatio, ad relationem Secretarii, exquisito etiam voto Commissionis liturgicae, omnibusque perpensis, rescribendum censuit: Ad 1. Obstant decreta, praesertim in u. Bisarch. 31. Januar. 1896. Ad 2. *Affirmative*. Atque ita rescripsit die 25. Junii 1898.

Odpovědí posv. sboru obřadů rozhodnut jest i rozvleklý spor mezi Krutschkem a Dr. Birnbachem vedený v časopise „Correspondenzblatt“.

Dobroslav Orel.

Potvrzení matrik c. k. okr. hejtmanstvím. — V úctě podepsaný prosí za laskavé sdělení, musí-li nově založená matrika předložena býti c. k. okresnímu hejtmanství k potvrzení aneb stačí-li potvrzení domácího farního úřadu a připečetění konců šňůry domácí farní pečeti? *N. H.* — *Odpověď:* V Čechách nemůže býti pochybnosti o tom, že novou farní matriku náleží poslati na politický úřad (okres. hejtmanství), aby potvrdil počet listů jejich a ji vůbec ověřil za správnou listinu veřejnou, která netoliko církvi, ale také státu potřebna jest, a jejíž zápisy požívají plné vážnosti a viry. Dle výnosu c. k. místodržitelství českého ze dne 18. dubna r. 1856 č. 15.096 jest farář povinen a) postarati se, aby nově založená matrika byla pevně zavázána a blízko u hřbetu silnou nití protažena (parafována), tak, že by tato nit nepřekážela v otvírání listů. Oba konce niti vybihají za posledním listem. b) V nové matrice označuje farář listy číslicemi, a to tak, že pravá i levá strana otevřené knihy za jeden list se počítají (paginování matriky). c) Na čistý poslední list, jež knihař za desku vkládá, píše farář: „Že tato kniha křestní (snubní, úmrtní) Č. . . (Lit. . .) fary (děkanství) N -- pol. okresu . . . obsahuje . . . listů, potvrzujeme.“

C. k. okresní hejtmanství v . . . dne . . . roku . . .

d) Okresnímu hejtmanství náleží na oba vedle sebe položené konce niti přitisknouti úřední svou pečeť a potvrditi podpisem udaný počet listů.

V některých, ne-li ve všech ostatních zemích rakouských postačuje na niti pečeť úřadu farního, a nic tam nařízeno není o potvrzení na politickém úřadě. Tato praxe odchýlná od naší v Čechách lépe souhlasí s nálezem nejv. správního dvoru ze dne 8. února r. 1887. č. 20., kterýž takto zní: „Vliv politických úřadů na vedení matrik *jenom v té péči záleží*, aby matriky *řádně* (ordnungsmässig) vedeny byly, a tedy aby se v ně zapisovalo, co zákon výslovně nařizuje, a to formou zákonem určenou a s opatrností zákonnou.“ Dokud výše vzpomenutý výnos českého místodržitelství nebude odvolán, podléhá jeho předpisům každá nově založená farní matrika.

Dr. Ant. Škočdopole.

Zápis děcka narozeného a pokřtěného mimo osadu farní.
— *Dotaz:* Obyvatelka osady J. odebere se návštěvou jinam,

do osady B., a tam porodí děcko, načez se zase domů do J. vrátí. Kde musí býti akt ten zapsán s číslem pořadným, v místě narození dítěte (v B.) anebo v místě stálého bydliště matčina (v J.)? *Odpověď* podrobnou a jasnou na dotaz ten dává *Dr. Skočdopole* ve své výtečné „*Příručné knize bohosloví pastýřského*“ I. sv. str. 359 n. (2 vyd. z r. 1890), když dí: „Nezřídka děje se, že *narodilo se a také pokřtěno bylo dítě kromě osady farní, ku kteréž rodiče jeho náležejí* a na kteréž i *domov svůj* (domicilium verum nebo quasidomicilium) mají. Aby po čase rodičům a dítěti nesnáze odtud nepovstaly, povinen jest vlastní farář dítě osadníků svých narozené a pokřtěné na osadě cizí zapsati do matriky osady své. O případě takovém ustanovují nařízení občanská:*)

Dítky, ježto byly *kromě farní osady rodičů svých* pokřtěny v některé zemi západní polovice Rakouska, *zapisuje pod číslem řadovým farář, k jehož osadě rodiče dítěte domovem náležejí* (— tedy v našem případě farář osady J. —). *Cizí duchovní správce, kterýž pokřtil* (— v případě daném farář osady B. —) *zapisuje* tento případ ve svoji farní matriku *bez řadového čísla* a poznamenává ve zvláštní rubrice (anebo přes šírku knihy), ku které farní osadě rodiče a dítěto náleží a kde tedy zápis vlastně úřední s číslem řadovým se nachází; celý pak tento zápis i s poznámkou povinen jest do týdne na zvláštním archu poslati vlastnímu faráři dítěte s výslovnou žádostí za písemné stvrzení, že správně obdržel. Stvrzení toto zachovati jest v registratuře. Farář vlastní, odvolávaje se k obdrženému zápisu z fary . . . dne . . . č. . . přenáší jej celý do své matriky křestní pod číslem řadovým na místo, kamž dle pořádku chronologického náleží. Jenom vlastní farář počítá ve výkazech úředních tento křest, jedině on může o něm vydávati úřední listiny a výtahy, a jenom v jeho matrice dějí se o zápise tom opravy, doplňky . . . , bylo-li by později nějakých třeba. — Zápis od cizího faráře, obdržený ukládá se v registratuře na místo náležité.“ (Min. vnitra 10. srpna 1886). K tomu o nemanželských dítkách služebných osob se podotýká: „Nemanželské dítky *služebných osob*, narozené a pokřtěné v místě služby jejich, zapisují se jenom v matrikách této fary, poněvadž mají zde svůj dočasný domov (quasidomicilium.)“ — Vynes. minist. vnitra 10. srpna 1886 č. 7191 ex 1884. *Tumpach.*

Zápis oddavek vykonaných v cizí osadě za assistance příslušného faráře snoubenců. — *Dotaz:* Duchovní správce z osady A. žádá, aby k vůli uvarování hrozícího pohoršení mohl přijeti do J. se snoubenci a zde je jakožto jejich parochus proprius sezdati.

*) Nařiz. dvorní 20. srpna 1784 § 4. a 26. listop. 1829. č. 27.801; císař. rozhod. 20. června 1835; výnos minist. vnitř. a duchov. zálež. 10. srp 1886 č. 7191 ex 1884.

Katholisches und protestantisches Christenthum nach der Auffassung der alten katholischen Polemik, insbesondere des Martinus Becanus von *Dr. Otto Happel*. Preisgekrönt von der theologischen Fakultät der Universität Würzburg. Würzburg, Andreas Göbel's Verlagsbuchhandlung. 1898. Paul Scheiner's Buchdruckerei. Stran IV a 103. Preis 1 M. 50 Pf.

Protestant Martin Spahn vydal loňského roku v Berlíně spis: „Johannes Cochlaeus. Ein Lebensbild aus der Zeit der Kirchenspaltung“, ve kterémž tvrdí, že stará katolická polemika (t. j. polemika 16. a 17. století) základní myšlenky učení Lutherova a tudíž celého učení reformačního nepochopila. Z příčiny, aby tuto nepravdu, jež ostatně již dříve od protestantů před Spahnem tvrzena byla, vyvrátil, sepsal Dr. Otto Happel spisek výše uvedený, jehož cílem jest poukázati a dokázati ze spisů jednoho z hlavních repraesentantů polemických té doby na straně katolické (Martina Becana), že stará katolická polemika základní myšlenku reformace zcela dobře pochopila a vnitřní spojitosti jak katolické tak protestantské nauky si vědoma byla. Není třeba dlouho zkoumati, zda spisovatel dostal úkolu svému čili nic; již po přečtení několika stránek nucen jest každý dáti odpověď kladnou.

Spis sám skládá se z úvodu a dvou dílů; v prvním díle (Die Vermittlung der Offenbarung durch die Kirche) podává se krátce a jasně (krátkost a jasnost jsou charakterním rysem všech spisů Becanových) polemické učení o církvi (na př. o církvi jakožto společnosti *viditelné*, o písmu sv., tradici, kanonu, neomylnosti, hierarchické organizaci, božském poslání církve, primátu sv. Petra, primátu římského biskupa, toleranci, autonomii církve atd.), v druhém (die Vermittlung und Aneignung der Gnade) jedná se ve 3 kapitolách o ospravedlnění, svátostech a účincích milosti. — Jest pravda, že spis tento k vyvrácení *všech* bludů, jež dnes protestantismus obklopují a pronikají, ba i v některých spisech menších od protestant. pastorů sepsaných (jako „Co jest pravda?“ od Frant. Kozáka; „Na obranu reformátorů a reformace“ od Františka Šádka, reform. faráře v Ranné atd.) se nacházejí a lidu za potravu duševní předkládají, nestačí (srovnejme jen na př. na str. 78. stať o počtu svátostí — Zahl der Sakramente — s tímtež thematem ve spise Kozákově na str. 68—70. a Šádkově na str. 212—215!), protože *podrobnostmi* obírat se není jeho účelem, než přece tomu, kdo protestantismem, jakožto *vědou* náboženskou ze zabývá, v mnohých věcech snadně a jasně pravý názor podává. Z té příčiny třeba spisovateli k jeho dílu gratulovati. Mimo to spis tento povzbudí ke studiu starších kat. polemik, hlavně náčelníka, ba krále všech polemiků, kardinála Bellarmina, ve kterém je pravý arsenál obranné zbraně proti „novotářům“.

Václav Oliva.

Missam, duplicandae sunt vel non iuxta ritum officii ab ipso recitati vel iuxta ritum Missae, quam celebrat? III. An satisfacit obligationi suae clericus in ordinibus sacris constitutus, qui sponte vel invitatus se adiungit clero officium ab officio ipsius clerici diversum canenti vel recitanti?

Odpověď daná dne 27. ledna 1899 zní: Ad I. *Negative*. Ad II. *Ad libitum* in casu iuxta ritum Officii vel Missae. Ad III. *Negative*, secuso privilegio.

Čtení sv. evangelia nadáno odpustky. — Na žádost P. Garniera udělil sv. Otec odpustky 300 dnů těm, kdož zbožně aspoň čtvrt hodiny čtou sv. evangelium dle vydání autorisovaného; těm pak, kdož by po celý měsíc každodenně v evangeliu čítali, udělil odpustky plnomocné, tak aby je získali v ten den v měsíci, kdy se vyzpovídají, nejsv. Svátost přijmou a na úmysl sv. Otce se pomodlí. Odpustky ty mohou být aplikovány i dušem v očistci. Abbé Garnier žádal za milost tu v naději a přesvědčení, že takovým způsobem sv. evangelia od věřících více a pilněji budou čítána. (Posv. Sbor odpustkový dne 13. prosince 1898).

— L I T E R A T U R A —

Recense — Rozhledy.

Církev vítězná. Životy Svatých a Světic Božích. Pořadem roku občanského sepsal Fr. Ekert, farář u Matky Boží Sněžné v Praze. Svazek čtvrtý. Podíl údů Dědictví Svatojanského č. 81. na r. 1899 se 24 obrázky. Tiskem kn. arc. knihtiskárny v Praze. Stran XII a 862.

Svazkem tímto dokončena jest práce z míry rozsáhlá, kterou pan spisovatel podnikl v srpnu r. 1890; provedena byla tedy za dobu zajisté poměrně krátkou, ne celých 9 let. Celé dílo obsahuje 3026 str. velké osmerky. Sv. I. vyšel r. 1892; sv. IV. r. 1899 — tedy průběhem 7 let vydáno celé dílo. Životy svatých od Karlika, ač méně objemné, vycházely 13 let (1845 - 1858.)

I v tomto svazku, jenž rozsahem (862 strany) rovná se svazku III., vydanému před třemi lety, snažil se pan spisovatel líčiti světce ve světle historickém, maje ustavičný zřetel k současným dějinám církevním i světským, k dobám, ve kterých žili. Pokud možno hleděl rozlišiti, co v starých legendách je dějinného, a co náleží v obor zbožného podání. Tak klade život sv. *Cecilie* do času Marka Aurelia a papeže Sotéra (168—177) a nikoliv dle legendy do času papeže Urbana I. (223—230). O sv. *Barboře* podává důvodné mínění, že poznala křesťanství z dopisů slovutného Origena a pokřtěna byla tajně od některého posla jeho. Z legendy sv. *Kateřiny*,

kteráž je původu pozdějšího (řeckého), vypustil, co patrně je vybájeno, a podal jádro legendy, kteréž zajisté je dějinné; obšírněji vyložil, jak asi ostatky této světice doneseny byly na Sinai. O životě *sv. Uršuly* podán nejprv dějinný základ legendy; z různých podání vypravuje se, jak asi povstala pověst o 11.000 družek jejich.

Líce světce Boží jako zjevy historické, věnoval pan spisovatel náležitý zřetel jich bohatému životu *vnitřnímu* a nikterak nezanedbával této přední stránky v životě jejich. Na doklad toho poukazujeme k životům sv. Františka Assiského, sv. Terezie, sv. Brigity, sv. Řehoře Divotvorce, sv. Františka Xaverského a jiných. Že pan spisovatel snaží se líčením životů svatých podati čtenáři obrazy z těch kterých dob, obrazy z *dějin* církevních i světských, viděti hned na počátku při životopise sv. Remigia. Přehledným vyličením uvádí zabrání staré galloromanské Gallie od různých kmenů germánských, vypisuje vznik mocné říše francké, která se stala přední oporou církve katolické na celá staletí. Důležitá úloha v té příčině připadla sv. Remigiovi. Další dějiny říše francké nastíněny jsou v životě sv. Leodegara.

Co se tkne *obsahu* IV. svazku vyličení jsou v něm svatí *papežové*: Kliment I., Damas, Kalist, Silvester; slovní *učitelé církevní*: Ambrož a Petr Chrysolog; slavní *biskupové* světci: Martin, Euseb Vercellský, Karel Boromejský, Engelbert, Tomáš Bekket; proslulí *řeholníci* svatí: Placid, Bruno, zakladatel Karthusianů, Havel, Petr Alkantarský, Ondřej Avellin, učenec Albert Veliký, Jan z Kříže, Odo, Vunebald, apoštol černých otroků Petr Klavér. Nejvíce pozornosti i místa věnováno ve svazku tomto *sv. Františku Assiskému* (44 strany) na základě starších i novějších spisů o něm. Pan spisovatel bedlivě snažil se vystihnouti všecky podrobnosti z podivuhodného života tohoto světce, vyličil s pravou láskou jeho omilostněnou osobu a andělskou povahu, jeho skutky, zásluhy a nadpřirozený život jakož i význam světoznámé řehole od něho založené. Popisuje také vliv této řehole na blahodárné přetvoření a polepšení myslí lidských za století XIII. Úvodem k pěknému životopisu tomu klade líčení žalostného stavu Italie po stránce náboženské, mravní i občanské ve století XIII.

Dosti namáhavou prací bylo sepsati životopis indického apoštola *sv. Františka Xaverského*. U nás nebylo posud o tomto znamenitém světci mnoho psáno. Pan spisovatel líčí jeho nevyrovnanou apoštolskou povahu a nepřemožitelnou vytrvalost v započatém díle missionářském na dalekém Východě, úžasné práce, obtíže, nebezpečnosti na cestách, převelikou lásku k Bohu a dušem lidským. Nejen jeho apoštolská činnost v Indii, v Japonsku a na různých ostrovech jest vypsána, ale také nadpřirozený život, hrdinské ctnosti, vzácné milodary jazyků, proroctví a divů, jimiž obdařen byl, vyličen. Ve *sv. Fran-*

tišku Bvrgiovi shledáváme bohatýrského knížete, ušlechtilého křesťanského lidumila, duševního velikána, jenž duchem Kristovým všecek proniknut a posvěcen stkví se jako vzácný vzor lidí všech stavů. Delší stati vykazány též sv. *Alžbětě* durynské, sv. *Hedvice* slezské, veliké světici *Terezií*, sv. *Janu z Kríže* a sv. *Petru Alkantarskému*.

V *dotacích* k životopisům světců střídají se úvahy obsahu ascetického, historického i apologetického jako ve svazcích předešlých. Aby vyvarováno bylo jednotvárnosti, přidány jsou též tu a tam stati číře mravoučné a praktické. Poukážeme jen na úvahy o četbě nevěreckých a nemravných knih (v životě sv. Pelagie a sv. Terezie), o postu, jeho účelnosti a ceně, o moru nezřízené požívavosti, jak lidé jím pozbývají víry, ctnosti a mravnosti a hynou i tělesně (u sv. Hilarióna), o tom, jak křesťanský řemeslník má si zaříditi svou domácnost (u sv. Krispina a Krispiniana), o křivopřísežnictví a rouhavém znesvěcování jména Božího (u sv. Narcisa). Jiné stati obsahují paralelu mezi chudobou bludařů (Valdenských, Humiliátů) a světce sv. Františka Ass. (u sv. Františka Ass.), líčení *bohumilého života* přísných klášterníků a svatého pokoje mnichů (sv. Bruno-Kartousa), život v římských katakombách a výpis jich (u sv. Kalista), zásluhy mnichů *Kluňské kongregace* o církev, společnost i vědy (sv. Odo). V textu nalezáme také dějiny násilného potlačení církve kat. v Anglii a zavedení protestantismu do ní od Jindřicha VIII. a královny Alžběty (v životech kancléře Tomáše Móra a blah. Edmunda Kampiana.)

Ze světců a blahoslavenců nám kat. Čechům blízkých jsou tu vyliční: *Sv. Benedikt s bratřími*, patronové čeští, na základě důkladné studie P. Meth. Vojáčka v Časop. kat. duchov. roč. 1896—1897. Tu jeví se nám tyto světcové namnoze ve světle zcela jiném, než jak posud o nich bylo vypravováno; mnohé posavadní údaje o nich byly nesprávné. — *Blahoslav. Vintíř*, poustevník pošumavský, důkladně vyličen na základě bezpečných zpráv, pokud se zachovaly; podotýkají se jeho důvěrné styky s Přemyslovci i sv. Štěpánem Uherským; vypravuje se, jak kvetlo uctívání jeho v klášteře Břevnovském. — Dojímavý jest životopis opata strahovského a pražského arcibiskupa *Lohéla*, vypravování o jeho pracích za příčinou zvelebení katolické víry v Čechách podnikaných, o jeho útrapách za doby revoltujících protestantů ve vlasti naší. — Missionář z T. J. kněz *Václav Řichter*, rodák Prostějovský, působil na misiích mezi Indiany v Jižní Americe a byl umučen r. 1696. — Ku dni 12. prosince uvedeno, co víme o rodné sestře sv. Václava *Přibislavě*, která zemřela v pověsti světice. — Obširněji popsán dle spisu P. Rejzka T. J. mučeník anglický blahosl. *Edmund Kampian*, o němž dle Balbin, že byl *náš*; zasvětil se

Bohu životem řeholním v Praze a v Brně, působil u nás po 6 let velmi požehnaně a vlast naši i lid náš si zamiloval.

Kdežkoli naskytla se příležitost, vytčeny styky světců s vlastí naší (sv. Leopold, sv. Hedvika); jinde neopomijí pan spisovatel seznámiti čtenáře, kterých světců předkové naši zvláště si vážili (uctívání sv. *Eligia* v Praze, staročeské překlady spisů sv. *Brigity*, překrásná staročeská *legenda sv. Kateřiny*, jejíž kultus u nás zaštipil Karel IV., úcta sv. *Otilie* v Praze). Dopodrobna vyličen jest život věhlasného biskupa Rezenského sv. *Volfganga*; uvedeny i pověsti o jeho domnělém pobytu a působení v Čechách a přivedeny na svou míru. Co se tkne domnělé účasti jeho v založení biskupství pražského, přijaty jsou panem spisovatelem vývody prof. Dr. Fr. Kryštůfka, které posud nebyly nikým vyvráceny.

Ve příčině ostatních Slovanů přihlížel pan spisovatel u Poláků zvláště k životu sv. *Stanislava Kostky* a sv. *Jana Kentského*, přední ozdoby a chlouby vysokých škol Krakovských. Popisuje se život srbského arcibiskupa sv. *Arsenia* († 1251). V životě sv. *Virgilia*, biskupa Solnohradského, líčí se pokřesťanění Slovinců. Zvláště obšírně podán jest život sv. *Josafata Kunceviče*, arcibiskupa Polockého, mučeníka za katol. unii na Rusi (dle spisu P. Rejzka T. J.) Tuť podán věrný obraz osudů církve katolické na Rusi; mluví se o vzniku unie, pronásledování unitů od rozkolníků i vlády ruské až do tohoto století. Ze života sv. *Josafata* poznají čeští čtenáři, že na rozkol Rusi církev katolická byla a dílem posud jest pronásledována a týrána krutěji nežli v zemích pohanských a mohamedánských. V té věci jest žádoucí, aby lid náš konečně dověděl se čisté pravdy, aby poznal, jak bývá od nevědomců a protikatolických novinářů o pravém stavu věci na Rusi klamán.

Na konec jsou některé *dodatky*: Prohlášení zakladatele kláštera Tepl. *Hroznaty Stolicí apoštolskou za blahoslaveného*, vyzdvižení jeho ostatků v Teplé a první veřejné církevní slavnosti na počest jeho v tamním klášteře. — Připojen také životopis rodáka Prachatického *Jana Nepom. Neumanna*, člena kongr. Nejsv. Vykupitele a biskupa amerického ve Filadelfii, o jehož blahořečení právě v Římě se jedná. K životu sv. *Jana Nepom.* přičiněna důležitá zpráva (teprve nedávno roku 1897 uveřejněná ve spise Ferd. Tadrý „Kulturní styky Čech s cizinou“), že tento patron náš, jsa farářem Svatohavelským v Praze, studoval 1383—1387 na universitě v Padově, kdež i r. 1387 stal se doktorem práv, což dosud známo nebylo.

Obrázků má svazek tento 24. Za obraz titulní zvolen krásný obraz Kandlerův Narození Páně (ve svazku tomto jest slavnost Narození Páně — Hod Boží vánoční). V dodatcích jest obraz *bl. Hroznaty* (jest to obraz z Časopisu katolického duchovenstva, doplněný znakem rodu Hroznatova — 3 parohů)

Sloh páně spisovatelův jest plynňý, lehce srozumitelný a lahodný. Pan spisovatel úplně ovládá českou řeč, píše v duchu ryze církevním. Z nesčetných spisů, ktesé musil pročítati, vydal ve své známé pilnosti a bystrosti a předkládá čtenářům Svatojanského Dědictví to nejlepší. Píše vlastenecky a vřele, aby čtenář pro věc, o niž jde, byl zaujat. Po našem soudě jest jeho rozsáhlé dílo jedním z nejlepších spisů, které kdy Svatojanské Dědictví vydalo. Děkovati jest také vdp. red. a děkanu starobylé kapitoly v Staré Boleslavi Fr. Srdínkovi, který dp. faráře Ekerta k sepsání tohoto krásného díla vyzval Nechť tedy Životy svatých přinášejí hojného ovoce našemu milému českému lidu, který v nich rád čítá. Kéž se také čtenáři přidrží rčení: „Si hic et ille, cur tu non Augustine!“

Úprava kniha jest slična a zamlouvá se čtenáři již na první pohled. Slouží to jen ke cti kn. arc. knihtiskárně v Praze.

Dr. Krásl.

Socialismus. *Které jsou jeho základy a lze-li jej provésti.* Autorisovaný překlad VII. vydání z r. 1898. Německy napsal P. V. Cathrein T. J. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtisk. a nakladatelství V. Kotrby. Vzdělavací knihovny katolické sv. XI. Cena 1.50 kr.

Pořadatelstvo „Vzdělavací knihovny katolické“ porozuměvši době, v níž žijeme, pojalo do knihovny své výtečný spis Cathreinův „Socialismus“, jehož v originále vyšlo již vydání sedmé jež najisto není posledním. Cathrein jest vedle Pesche, Biederlacka a Weisse nejznamenitějším sociologem německým, a kdo chce důkladně a řádně se poučiti o původu, podstatě, směrech a požadavcích socialismu zv. demokratického; kdo musí dokazovati nemožnost socialismu a vyvracet jeho zásady, nechť pročte Cathreinův „Socialismus“. Odporujeme proto knihu tu všem mužům kruhů intelligentních, zvláště však kleru, který za dob našich studium poměrů společenských pěstovati musí ne pro zábavu nebo ze záliby pouze, nýbrž pro svou potřebu a pro poučení lidu; z této knihy však může se vzdělati dokonale. O výtečnosti knihy té svědčí ta okolnost, že jest přeložena skoro do všech řečí evropských a že samy listy socialistické s respektem o ní referovaly. Že překladem z němčiny i nám Čechům spis ten učiněn přístupnějším, za to zasluhuje zajisté pořadatelstvo jmenované knihovny veškerých diků. Překlad obstaraný vdp. Dr. Jos. Tumpachem, Dr. Frant. Bullou z Brna a Emilem Dlouhým-Pokorným jest tak dobrý, že čtenář zapomíná, že jest to překlad, jelikož duchu jazyka v ničem neukřivděno. Není nás nikterak tajno, že překlad takovýchto spisů vědeckých z němčiny jest velmi obtížný pro mnohé termíny, jež nutno si teprve tvořiti; proto také asi některé nezůstanou ustálenými; tak ku př. na místě „průmyslové záložní vojsko“ lépe snad jest ponechati „průmyslová záložní armáda“, rovněž i slovo „zbědačování“ nezní

nám dosti pěkně. To jsou však jen maličkosti, které výborné knize i neméně výbornému překladu nejsou nikterak na újmu.

Prof. Dr. Ferdinand Benes.

List papeže Hadriana II. v pannonské legendě a bulla Jana VIII.

Industriae tuae. Historicko-kritický pokus *Františka Snopka*.

S dodatkem: *Pseudoisidorovy dekretaly a sv. Methoděj.*

Otisk ze Sborníka Velehradského sv. VI. V Olomouci 1897, nákl. vlastním. Str. 131 v 8°.

List Hadriana II. Rostislavu i Kocelu, který se nalézá v pannonské legendě, zavrhoval Dr. J. A. Ginzl jakožto padělek jakéhosi schismatika; naproti tomu Dr. Fr. Rački pravost jeho hájil. Mnohonásobně již osvědčený badatel náš o životě a působnosti slovanských věrověstcův, Fr. Snopek, nepokládá pannonskou legendu za nejspolehlivější pramen dějin cyrillomethodějských, i hledí stanoviti, pokud jsou zprávy v ní obsažené věrohodny a pokud nikoliv. Co se týče listu Hadrianova, pokládá jej Snopek za pravý. Dovojuje především proti Ginzlovi, že povolení slovanské bohoslužby Hadrianem II. nejenom není na odpor pozdějšímu schválení jejímu Janem VIII., ale velmi dobře se s ním shoduje, ba i nezbytně je předpokládá. Dále proti námitce téhož učence, že podvrženost listu vysvítá z mylného udání důstojnosti Methodějovy. vykládá, kterak Methoděj dle práva platného v církvi ve stol. IX. mohl býti a věrojatně i byl jáhnem při svém příchodě do Říma r. 867., tam že byl svěcen na kněžství a později na biskupství, a ozdoben jsa důstojností legata Stolicie apoštolské byl poslán r. 869 do své arcidieceze, a kterak spisovatel pannonské legendy, jenž vypravuje, že sv. M. do Pannonie poslán byl jako kněz a že teprve na žádost Kocelovu byl v Římě svěcen na biskupství, porušil text listu Hadrianova, jež uvádí, ve smysl svůj a za svým účelem. Konečně pak vyvrací třetí námitku, kterou Ginzl založil na čestné zmínce, kteráž se v listu H. II. děje o posláni Konstantinově a Methodějově císařem Michalem, a na čestném titulu, jímž cis. Michal v listě papežově, ač byl ochráncem Fotiovým, jest označen: Snopek jednak dovojuje, že H. II. prokazoval přiměřenou čest pánovníkům prostopášným, a jednak uvádí význam slova „blagověrný“ na pravou míru, rka, že neznamena ani „pravověrný“, ani „zbožný“, nýbrž „ctěný, slavný“. Ostatně připojuje se Snopek k mínění V. Á. Bilbasova, že v pannonské legendě nezachoval se list papežův ve znění přesném a původním, nýbrž toliko jeho obsah v povšechných rysech naznačený a částečně dosti skrovné úryvky z něho. Podav pak rozbor listu H. II. upozorňuje autor bystře na některé vsuvky a změny v něm a pojednav o otázce, kde hledati dlužno původce těchto interpolací, podotýká zcela správně, že „v pannonských legendách nejedna jest záhada nerozluštitelná a nevysvětlitelná, když na ně, jak až dosud se dělo téměř vždycky,

patříme jako na spis přísně historický, ve všem věrohodný; záhady nadobro mizí, když je považujeme — za legendy“. K duchaplným vývodům Lapotre-ovým p. spisovatel při práci své přihlížeti pohříchu nemohl, jelikož se mu spis jeho dostal pozdě do rukou. — V pojednání nadepsaném „*Svatý Methoděj a Pseudoisidorovy dekretály*“ sděluje p. autor, že měl před léty v úmyslu probrati celý život světcův soluňských na základě církevního práva platného ve stol. IX., a jako na ukázkou studii těch pojednává o tematě v nadpise naznačeném, zkoumaje, v jakém smysle a pokud se sv. Methoděj v appellaci své dovolával dekretálů Pseudoisidorových. Dochází pak k tomuto resultátu: „Zcela jistě v appellaci své Methoděj především se dovolával svoji důstojnosti arcibiskupské, a co více jest, své hodnosti jakožto legata stolice apoštolské, jehož počínání podléhalo pouze soudu papežskému. K tomu nebylo mu ani třeba Pseudoisidora. Co do slovanské liturgie a i jinak dovolával se privilegia kostela moravského, jakož i svých instrukcí, jež mu dal papež Hadrian II., Pseudoisidora pak jenom potud, pokud by hierarchie bavorská u přítomnosti legata papežského jej souditi chtěla poznovu“. — Doporučujice vřele důkladné kritické studie Snopkovy svému čtenářstvu, pronášíme zároveň vroucí přání, aby p. autor pokračoval ve vědecké práci s takovým zdarem započaté a aby probral sám veškery otázky v otázce Cyrillo-Methodějské, jichž řešení ve spise svém označuje jakožto užitečné a záslužné!

Dr. A. Podlaha.

Výklad Božské komedie Danta Alighieriho dle překladu Jarosl. Vrchlického. Se zvláštním zřetelem na Aristotela a sv. Tomáše Akv. I. **Peklo.** Napsal *Jan Blokša*, farář v Něm. Rudě. Pomocí České Akademie císaře Františka Josefa I. pro vědy, slovesnost a umění. V Hranicích 1899. Nákladem Prokopa Zapletala.

Dim-li, že Vrchlický nám Danta velmi dobře překládá, Blokša pak že nám jej velmi dobře vykládá, myslím, že slovy těmi nepravím nepravdu; pocházíť překlad i výklad od mužů, kteří Danta znají tak dobře, jako u nás málo kdo. Blokša dokázal to ostatně již dříve, když vydal spis „Dante Aligh., jeho doba, život a spisy“, kterážto kniha je pro toho, kdo Danta s porozuměním čísti chce, neocenitelnou, ba nutnou. A totéž platí měrou ještě větší o přítomném *výkladě* „Božské komedie“. Před sebou text, po levici „výklad“, tak představuji si nyní u nás čtenáře velikého Florentana, a jsem jist. že najde se pak u nás více těch, kdož všechny tři svazky „Božské komedie“ dočtou až do konce.

Práce Blokšova jest svědomitá; že byla též namáhavá a piplavá, víme dobře, a že je zcela nezištná, víme též, neboť pro práci tohoto druhu se u nás nakladatel najde (a jen najde-li se!) teprve po dlouhém hledání. Proto slušno i obětavému nakladateli vzdáti dík. Jest pak si vskutku přát, aby čilou podporou díla tohoto umožněno bylo brzké vydání výkladu „Očistce“ a „Nebe“.

Dr. Tumpach.

Theoreticko - praktická rukověť chorálu římského. Se-stavil *Dobroslav Orel*, učitel církevního zpěvu. V Hradci Králové 1899. Nákladem politického družstva tiskového. Schváleno nejd. ordinariátem královéhradeckým a budějovickým.

Konečně dočkali jsme se dávno již toužebně očekávaného díla toho druhu v jazyku našem, do které doby bylo nám vědomostí o chorálu čerpati z děl cizojazyčných, najmě francouzských a německých. — Dílo to rozděleno na část theoretickou a praktickou. *Část theoretická* jest rozdělena na tyto kapitoly: *A)* Škola zpěvu chorálního. Z této kapitoly lze čerpati poučení o tonu čili zvěně, o intervalech, o pojmenování a soustavách zvěň, o notopisu atd. *B)* O ústrojích hlasových. V kapitole té vyloženo vše, co věděti jest každému pěvci o ústrojích dýchacích a hlasových. *C)* O dechu, tvorbě hlasu a výslovnosti jakož i o čtení a přízvuku latinských slov. *D)* O praktických cvičeních v intervalech. *E)* O přednesu chorálu. *F)* O modech čili toninách církevních. *G)* O psalmodii. *H)* O transposici, harmonisaci a modulaci chorálu. *I)* O průvodu chorálu na varhany. *K)* O základních rysech v dějinách chorálu. *Část praktická* jedná *A)* O zpěvích při mši sv. zpívané. *B)* O zvláštních pravidlech při mši sv., svěceních a průvodech v roku církevním. *C)* O zpěvích při různých úkonech liturgických z římského a pražského rituálu. *D)* O zpěvích při kanonických hodinkách. *E)* O některých církevních a státních nařízeních o řiditelích kůrů, varhanicích a o pěstování cirk. hudby. Následuje *ukazovatel věcný*. V rukověti té nalezne kněz, seminarista, řiditel kůru, varhaník i choralista spolehlivého učitele a rádce v oboru oficiálního zpěvu církevního. Výklady a definice jsou všude jasné, přesné a celkem dosti stručné, opírajíce se nezřídka o moderní vymoženosti všech odvětví hudebních, pokud vztahují se totiž, jak v theorii tak praxi, k hudbě chrámové. Jest nám tedy s potěšením vítati knihu tu, kteráž nejen že vyplňuje citelnou mezeru v chudé dosud naší literatuře hudební nýbrž i vytknutému úkolu svěmu v přehojné míře vyhovuje, ba lépe ještě vyhovuje, než mnohá dosud cizojazyčná kniha téhož druhu, jak možno již dle uvedeného shora bohatého obsahu předvídati.

Bez zevrubné znalosti chorálu a liturgických předpisů nelze si dnes mysliti ani venkovského řiditele kůru, pročez není také více možno přejíti, při úplné neb částečné ignoranci chorálu, prvorození to církevní hudby, k dennímu pořádku figurované hudby chrámové, resp. k instrumentálkám více méně necírkevního slohu a výrazu, pro kteréž stával se chorál druhy nejen „popelkou“, nýbrž byl skorem úplně vyhlazen z mnohých kůrů chrámových. Netřeba ani obšírně dovozovati, že rostoucím sesvětáčením figurované,

najmě pak instrumentované hudby chrámové ztrácela se postupně i tradice důstojného a uměleckého přednesu chorálu — ba že i liturgie sama byla tímto zlořádem degradována na pouhou příležitost pro zcela nemístné a bohaprázdné koncerty na místě posvátném.

Není tedy také divu, že pusté tyto orgie volaly o pomstu, resp. po nápravě. Spravedlivým rozhorlením a přičiněním na slovo vzatých znalců *pravé* církevní hudby pokáceny průběhem posledních 40 roků pozvolna hudební modly nevksu a šlendrianu, t. j. smyslným a banálním skladbám, s veškerým na nich lpícím pozlátkovým třpytem instrumentálního copu, bombastu a sprostého hluku dostalo se výhostu z chrámu Páně — a na místo jejich usazen zase starobylý chorál, jako nejvlastnější církevní hudba a vedle něho polyfonní zpěv, jak klassický, tak i moderní; tento však potud, pokud jeví se býti liturgicky správným a co do výrazu totožným s chorálem a klassickou polyfonií.

O rozkvět chorálu a důstojného vícehlasého zpěvu pečují po drahnou dobu již různé society, autoritou církevní schválené, jež jsou rozvětveny téměř po veškerých zemích katolických. Speciálně v království Českém ujala se Cyrilská jednota vznešeného úkolu toho, obroditi slovem, písmem i skutkem ryze církevní zpěv všeho druhu, na prvním místě pak přivést chorál greg. k bývalé své slávě a všeobecnosti. — Mocnému ruchu a proudu tomu není více možno se vzepřiti, jelikož pravda toliko jedna jest — pročez by neznamenalost stanovisko protivné nic jiného, než tvrdošíjné lpění na copu a šlendrianu, ne-li dokonce odpor proti církvi samé.

Z důvodu toho jest nám tvrditi, že znalost chorálu jest nejen nutností, nýbrž i přední povinností každého církevního hudebníka. Neboť chorál jest kánon veškeré církevní hudby a protož řiditeli kůru tím, čímž je písmo sv. a dogmatika kněží-kazatelů. Kromě toho jest i znalost chorálu klíčem k důstojnému a uměleckému přednesu kteréhokoliv stylu církevní hudby, bez které znalosti bylo by nám dokonce pochybovati o vkusu a vzdělání toho kterého církevního hudebníka, byť i jinak podal důkazu, třeba o tom, že dovede skládati a dirigovati celé symfonie a opery.

Jelikož jest, jak již praveno, svatou povinností každého církevního hudebníka, především pak řiditele kůru, by před veškerými odbornými vědomostmi osvojil si náležité znalosti chorálu, proto doporučujeme v úvahu zde vzatou rukověť co nejvřeleji všem chovancům varhanické školy, paedagogia a kněžských seminářů, jakož i všem, kteří dosud neměli příležitosti, vzdělati se v přední disciplině církevní hudby

Frant. Jirásek, řid. kůru v Jičíně.

Musí býti akt ten zapsán do kopulační matriky v J.? — *Odpověď*: Církevní i státní nařízení přihlížejí ve svých ustanoveních o zápise snoubenců kopulovaných v cizí osadě všude jen k případu, že sezdává je tam jiný kněz řádně k tomu od příslušného faráře *delegovaný*, nakazující zápis v matrikách *obou far* se zachováním všeobecně zajisté známých formalit a předpisů, jak je stanoví §§ 81. a 82. obč. zák. rak., nařiz. min. vnitra a kultu ze 6. srpna 1882 č. 16258 ex 1881, a § 77. instr. pro soudy církv. v Rak., ale nezmiňují se o tom, co činiti, oddává-li snoubence v kostele cizí osady příslušný farář snoubenců sám. *Seidl* (Matrikenführung, III. Ausg. Wien 1897 str. 281) píše o tomto případě toto: „Wenn der eigene Pfarrer die Trauung in einem fremden Pfarrbezirke, welchem keines der Brautleute angehört, entweder in der betreffenden Pfarrkirche oder in einer Klosterkirche, Privatcapelle oder am Krankenbette vornimmt, wenn es sich also *um keine Delegationstrauung* handelt, so wird nach der bestehenden Übung der Trauungsact *bloss in die Matrik des eigenen (copulierenden) Pfarrers eingetragen.*“ Že však musí farář snoubenců požádati faráře onoho kostela, kde se kopulace dítí má, za dovození k aktu tomu, jest zajisté známo. *Tumpach.*

Kanovník, jenž je spolu biskupem titulárním, nemůže býti nucen k assistenci při pontifikátní mši sv. biskupové. Tak rozhodla posvátná kongregace obřadová dne 12. listopadu 1898, na dotaz arcibiskupa Otrantského (Hydrantinus), když arcijáhen tamější kapitoly titulárním biskupem se stal. Neboť na dubia: I. An pontificanti Archiepiscopo inservire debet in munere archidiaconi praedictus Episcopus titularis ad thronum, altare, libram, thurificationem, porrectionem aspersorii et pacis? II. Quanam partes in sacris ordinationibus ab eodem Episcopo titulari et archidiacono explendae sint? odpověděla: „Ad I. et II. Serventur decreta in Mechlinien. 24. Februarii 1680 et in Mediolanen. 16. Martii 1833.“ A dekret první (Mechlin.) stanoví, že funkce ty kanovníku-biskupovi nepřísluší (non licere), druhý pak (Mediolanen.) dť, že k úkonům těm kanovník-biskup povinen není (non teneri). *Dr. Tumpach.*

Spolky, v nichž odebírají se knihy a časopisy církevně zakázané. — Posv. Poenitentiarie předložen byl dotaz četne podepsaný muži katolickými, je-li dovoleno katolíkům býti členy spolků zábavných, kde odebírají se časopisy bezbožecké, protináboženské a nemravné, a v jejichž knihovně zařaděny jsou knihy nemravné, nebo i knihy formálně na index dané, kteréžto knihy a časopisy zakupují se z příspěvků členských. S. Poenitentiarie odpověděla dne 8. dubna 1898: *Non licere.*

Recitování církevních hodinek. — Arcibiskup Montréalský Bruchesi zaslal posv. Sboru obřadnímu následující dubia:

I. Utrum preces, quae flexis genibus ad omnes horas in feriis poenentialibus dicuntur, pariter in fine Matutini, quando separatur a Laudibus, sunt addendae? II. Utrum antiphonae „Ne reminiscaris“ et „Trium puerorum“, quae privatim a sacerdote recitantur ante et post

Ss. Eucharistia. — Zpráva tato nebudiž považována za kritickou studii o *třech* vyšších ročnících „Eucharistie“ (1896—1898), nýbrž chce býti skromným upozorněním na ruch opravdu velkolepý, jenž je sice u nás dosavad skoro ještě v plénkách, ale v organismu církevním ze zrnka horčičného vzrostl v mohutný strom, jehož větve už zastihují okršlek zemský. Jest to ruch eucharistický, speciálně pak spolek kněžský „*Confraternitas sacerdotum adoratorum*“, který čítá dnes přes 55000 členů kněží všech zemí a národů. Sjezdy eucharistickými se stalo, že nejsou jména jeho a číslice u nás naprosto neznáma, ale, jak řečeno, vše dosud v počátcích.

Ruch eucharistický lze nazvati providenciálním, aspoň jest opravdu *časovým* — je tu moment *sociální*. Kde časté a hodné sv. přijímání mezi laiky jest rozšířeno, tam otázka sociální pozbývá svého ostří. Nejenom že takoví komunikanti dle zásad křesťanských urovnávají poměry vzájemné — není-liž už pouhá jejich řada, kde pán klečí vedle chudáka, opravdové argumentum ad hominem, že v církvi jsou všichni bez rozdílu „bratřími?“ Kněžstvo pak může a bude teprve tehdy vroucí úctu ke Králi Svátostnému rozšiřovati, jež by i v životě praktickém nesla ovoce, když všichni tento plamen v sobě zanítí a zachovají. A vhodným k tomu prostředkem a osvědčeným již pomocníkem jest naše česká, všem milá *Eucharistia*. Každé číslo je jadrné Memento Regis Eucharistici, čilý budiček, obstarávající internam missionem, pravý kazatel kazatelům. Přináší zdařilé příspěvky a pomůcky k týdenní adoraci, občas eucharistická kázání nebo promluvy, zprávy o euchar. sjezdech, články poučné se zřetelem k Eucharistii atd. Rubrika: „Aforismy ze života a knih“ přináší leckteré zrnko pravdy a je zajímavá. Tak aforismy: Co jest věčné světlo? jsou duchaplné výroky, *prosou* psaná poesie. Z četných meditací neposlední místo zaujímají krásné příspěvky J. M. Msgr. Kalouse. V I. roč. z článků poučných bylo pravou ozdobou Eucharistie pojednání P. Nováka redemptoristy: „Kněz a Nejsv. Svátost“. Vivant sequentes! Zvláštního povšimnutí zasluhuje článek: „*Mše sv.* Podává *Indignus*.“ V této pozoruhodně a vřele psané práci, jež třemi ročníky už se šíří a prozrazuje autora s literaturou asketickou velmi obeznalého, qui de thesauro suo profert nova et vetera, sed omnia pulchra et utilia, za základ vzat text rubrik a formulář mešní, jak jej čteme v rubrice „ordo missae.“ Slovo za slovem, větu za větou autor probírá text mešní, vsouvaje mezi ně aforisticky své glossy, poznámky, případné citáty z bible, výroky neb stručné události ze života světců, a to vše zdařile a nenuceně, že bych práci tu nazval pestrou a umělou mosaikou, jež s to jest, aby srdce proměnila ve skvostný palác pro Krále králův. Pisatel se halí rouškou anonymity. Kéž nám nebe takových *slovutných* Indignů hojně uštědří! S potěšením a dle zásluhy budiž tu konstатовáno, že naše *theologická elita* s podnikem tímto, s Eucharistií, sympathisuje. Nejen že J. bisk. M. Msgr. Kalous, jsa sám horlivým adorátorem, často vzpomíná Eucharistie zdařilými příspěvky, mezi přispívateli setkáváme se i se zvučnými jmény z theologické literatury: Dr. K. Wisnar, superior v sem. olom., Dr. J. Kupka, prof. past. v Brně, Dr. Jar. Sedláček a Dr. J. Tumpach, professori

univ. v Praze. Jména tato — a doufejme, že se jich nových ještě mnoho objeví — ukazují, že Eucharistie nemíní se státi listem těch asketův, o nichž by řečena byla slova Eggerova: . . . habent pietatem, sed non secundum scientiam . . . !

V příčině literatury asketické doufáme od Eucharistie *mnoho*. V dějinách českého psemnictví (míním tu dobu novou!) kapitola nadepsaná „literatura theologická“ jistě není nejpřednější. A v této kapitole oddíl „díla asketická“ je skorem prázdný. A tu vidíme v Eucharistii zrako horčičné, jež by mohlo vzrůsti v mohutný, košatý strom. Očekáváme, že Euch. pomůže, přispěje vzdělávati kněze, kteří vyjdouce z našeho národa věčné pravdy nám znázorní *po našem*.

Arnošt Dostál.

U kříže. Řeči postní. Sepsal a konal *Filip Heusler*. Tiskem J. Otty v Praze. Nákladem spisovatelovým. — Ke čtyřem již vydaným svazkům svých výborných „Kázání na všechny neděle a svátky církevního roku“ připojil letos pan spisovatel novou sbírku, a to řeči postní, v nichž předvádí nám osoby, které při umučení Páně měly značné účastenství, a sice v řeči první zrádce Jidáše (zatvrzelost), v řeči druhé Petra (kajicnost), v řeči třetí Jana (čistota), v řeči čtvrté Marii Magdalenu (láska), v řeči páté matku Páně (kříže), v řeči šesté lid židovský (nevděk) a v řeči poslední (na Veliký pátek) Ježíše Krista, našeho Spasitele. Vše, co pověděli jsme o dříve vydaných sbírkách p. Heuslerových, platí též o nové této jeho knize, i doporučujeme ji tudíž postním kazatelům co nejvřeleji.

Frokop Zaletěl.

Kolébka a rakev. Šestero řeči pro dobu svatopostní. Napsal *Václav Daviděk*. Tiskem a nákladem Jindřicha Guska v Kroměříži. — Již několikráte bylo referováno v časopise tomto o spisech páně Davidkových a vždy byly pochváleny a vřele doporučeny. A hle, již opět máme v rukou novou jeho práci, svatopostní to řeči, v nichž, použiv pomůcek Franouze P. V. Marchala, apoštolského missionáře, předvádí nám před oči 1. křesťanské dítko, 2. křesťanského jinocha, 3. křesťanskou dívku, 4. křesťanského muže, 5. křesťanskou ženu a 6. křesťanského starce, velmi pěkně, poutavé a přesvědčivě ukazuje, jakým má každý býti, co jej zdobí a šlechtí a naopak, co hanobí a pokořuje, což četnými doklady z Pisma sv., z dějin a z denní zkušenosti a případnými příklady dotvrzeno jest. Zkrátka všechny přednosti dřívějších prací p. V. Davidkových shledáváme i v knize této, i doporučujeme ji tudíž rádi nejen pro postní kázání, ale i pro křesťanská cvičení (zvláště dle stavů).

Prokop Zaletěl.

Měsíc Panny Marie, naši milé Paní nejsvětější Svátosti oltářní. Rozjímání vybraná ze spisů důst. P. Eymarda, zakladatele tovaryšstva nejsvětější Svátosti. Přeložil *Jan Horecký*. V Brně 1899. Cena 35 kr. — Jsou to úvahy velice pěkné, o nichž tvrdíme, že každému zcela jistě se budou zamlouvati svojí něhou i svojí obsažností. Pro májové pobožnosti jsou rozjímání ta jako stvořena. Proto kéž dojdou rozšíření nejhojnějšího.

+ F. Card. Schönborn
delict.